

VÄLIS-EESTI

NR. 5

MAI

1939

*Kõikjal
eelistatud
jalanõud*

UNION

4

VÄLISEESTLASED!

„PÄEVALEHTE“

LUGEDES OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUS-
TEST TEADLIKUD.

KINDLASTI HUVITAVAD TEIE LAPSI
EESTI LASTE LOOMINGUD. SELLEKS
TELLIGE OMA LASTELE KORD
KUUS ILMUV LASTE AJAKIRI

„LASTE RÕÕM“

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE JNE.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSÜHISUS
TALLINN - EESTI PIKK T. 2

A.-S.

VIENNAID KIMBERG

TRAADI- JA NAELATEHASED – TALLINN.

Meie valmistame :

NAELU – lati-, katuse-, papi-, pleki-, vormi-, side-,
sadulsepa-, saapa- jne.

Kabjanaelu, okastraadi obadusi,

TRAATI – haljast-, põletatud-, tsingitud-, vasetatud-,
lakeeritud, vedru-, telegraafi-, klaasimise- jne.

Okastraati, hobuseraudu,

NEEDE – rauast, vasest, alumiiniumist.

Rauavitrooli.

Kontor : Nunne 16. Tel. nr. 448-17. Tehased: Katusepapi 35. Tel. 304-44

ETK

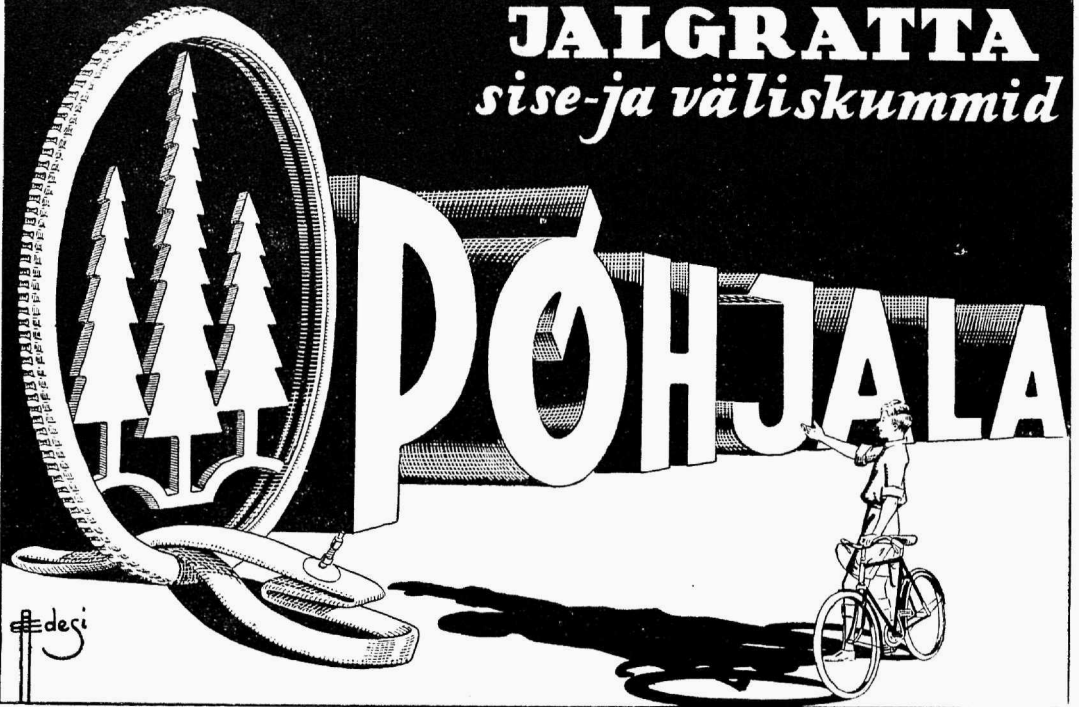
UUDISSIGARETID

PALLAS

MAKSULL — TUBAKATE ERIKOMPOSITSIOON

KULDVÄRVILISES ILUKARBIS

JALGRATTA
sise-ja väliskummid

VÄLIS-EESTI

Mai, 1939

Nr. 5

11. AASTAKÄIK

SÕPRUSIEST IRAAMATUTIEGA.

Rohkem tähelepanu eesti raamatule.

Herbert Haljaspõld.

Juhuti on avaldatud mõtet, eestlased olevat liig agarad lugema, neil ei olevat annet näitlikkuse, tegelikkuse mõistmiseks, nad olevat teataval määral oskamatud neid ümbritseva elu julgel ja kindlal vaatlemisel.

Kõiges selles võib peituda tõtt, see tõde tuleb aga tasakaalustada, tuleb vältida ühekülgust ja liialdamist.

Kindel on, et eesti tööline loeb enam kui välismaa tööline, ja et eesti rahva lugemishimu on suurem kui teistel rahvastel. Eks seda ole kogunud kõik väliseestlasedki. Igal eestlasel on kalduvus leida trükitud sõnast individuaalset, üksikisiku elu määrata aita-vat ideoloogiat, millesse ta siis meeeldi tagasi tõmbub, et olla seal omaette. Seejuures ei tarvitse see kalduvus eraklusele sugugi veel vastuolus seista teadliku kuulumisega keset maailma ja ka oma rahvuse hulka. Vastupidi! — Endassesuletusevalmusest kõneleb soov jõukoondamise ja jõurakendamise järele, igatsus selguse järele, millest siis järgneb seda põhjalikum ja põhjendatum osavõtt üldkultuurist ja oma rahva loomingust.

Väärtuslik, meie mõtlemist ja tegutsemist avardav ja jõustav raamat on usaldatavam kui ükskõik milline sõber. Raamat on alati ja kõikjal meie jaoks kohal, ja alati ja kõikjal on ta meie suhtes lõpmatult kannatlik. Raamat on rahulik ja leebe, raamat pole kunagi tusane ega pohmine. Raamat on alati

valmis meid teenima ja meile midagi kinkima oma võltsimatu tarkuse tagavaradest.

Õilis raamat seisab ilma lärmita ja kätärata — ainult tänu oma tööle — kõiki põgusaid asju ületaval tasemel. Raamat õpetab meid vahet tegema selle vahel, mis teeb elu elamisväärseks, ja selle vahel, millele tuleb vaadata kui ainult ballastile, koorikule, jäänusele. Selline õilis raamat on usaldatavaks abimeheks kõigis meie teadlikes, aga veelgi enam alles saatuse hõlmas puhkavais hädades, mis ta julgelt peletab meie kahtleva südame hämarustest.

Raamat, mis väärrib lugemist, olgu ta siis tõsine või lõbus, arutlus Jumalast või maailmast, luuleline ekstaas või elukirjeldus, fiktsioon või tõde, fantaasia või tegeliku elu õpik, ikka võtab see raamat meid käe kõrval ja juhib meid leebelt edasi. Tänapäeval eriti on eesti raamatul täita suur kutsumus, ja seda kutsumust ei tohi unustada ei raamat ega lugeja, ükskõik milline ka oleks ta südametukse ja väljendus. Raamat ei saa eriti tänapäeval kõrval seista aja suurtest sündmustest, keset ärevaid aegu on ta muutunud oma aja ja oma inimeste kujundajaks, nagu ta meie ajaloo alati on olnud meie rahvusliku mõttemaailma kandjaks. Raamat seisab ikka kuidagi oma aja sündmuste tulipunktis, ta on ikka kuidagi ühenduses rahva muutliku, kuid sügavaimas mõttes siiski muutmatu, vankumatu tahetega.

Nõukogude Liidu eestlased ja 1939. a. rahvaloendus.

Leo Šumakov.

1939. a. veebruarikuu algul toimus N. Liidus rahvaloendus. Eelmisest rahvaloendusest, mis leidis aset 1926. aasta lõpul, on möödunud 12 aastat. Selle aja jooksul N. Liidu ametlik statistika ei ole avaldanud andmeid rahvastiku liikumise kohta. Vahepeal tekkis N. Liidu rahva üldarvu kohta legende. Räägiti N. Liidu rahvastiku fantastiliselt kõrgeist juurdekasvust. Mainiti ka vastupidiseid rahvast kurnavaid nähteid. Viimati ei jäänud ühtegi autoriteetset arvu, mida oleks olnud võimalik tarvitada ilma 10—12-miljonilise vea võimaluseta.

Sama 12-aastase ajavahemiku välitel sündis alatasa muudatusi kogu N. Liidu rahva elus ja struktuuris. Kauemat aega pidurdatud linnastumise käik hakkas arenema ennenägematult kiiresti. Rahvastiku ositus üksikute tööharude järgi muutis oma endist ilmet. Industrialiseerimise tagajärjel tööstuses tegelevate isikute arv kasvas miljonite võrra. Uus elutempo ulatus kaugelasuvate nurka-

deni. Uued eluvormid tungisid kõikide N. Liidu koosseisu kuuluvate rahvaste ellu. Endastmõistetavalt haarasid ülalmainitud nähted ka N. Liidus elutsevat eestlaskonda.

Suhteliselt elas 1926. aastal N. Liidus eestlasi rohkem kui teisi Liidu läänepiiri ääres asuvaid naaberriikide rahvaid. 1926. a. rahvaloenduse andmeil elas N. Liidus:

		Iga 1000 samast rahvusest isiku kohta emariigis tuli N. Liidus:
eestlasi	154 tuhat	159 eestlast
lätlasi	151 „	112 lätlast
soomlasi	134 „	49 soomlast
poolakaid	782 „	42 poolakat
leedulasi	41 „	24 leedulast
rumeenlasi	283 „	21 rumeenlast

Iga 1000 Eestis elava eestlase kohta tuli seega 1926. a. rahvaloenduse andmete järgi 159 liidueestlast, nii-sama paljude lätlaste kohta vastavalt 112 liidulätlast, edasi 49 liidusoomlast, 42 liidupoolakat, 24 liiduleedulast ja 21 liidurumeenlast.

Selles mõttes eriti on eesti raamatukutsumus suur eestlaste koondamisel tänapäeva ideoloogiliste tulikahjude taustal. Enam kui kunagi varem on eesti raamatule ülesandeks olla eesti mõttemaailma võltsimatuks esindajaks sealgi, kuhu ei kandu eesti elav sõna. Väliseestlaste kohuseks, enam kui kunagi varem, on praegu pidada katkematut ühendust eesti raamatuisse kätkitud eesti mõttemaailmaga. Selleks avaldabki „Välis-Eesti“ oma veergudel parimate eesti raamatute nimestikke, millest igal väliseestlasel on võimalik leida midagi huvikohast.

Kuigi tänapäeval väga hästi teatakse, et raamatud üksi ei tee ega anna veel elutublisid inimesi, ja et kirjatäht, mille meie kan-

name lootusrikkalt koju, jääb surnuks seni, kuni meie teda ei täida eluga, ometi on raamatul otsustav, määrav koht igas ülesehitustöös ja kõiges, mis kuulub meie olemasolu kindlustamise juurde. Iga õpik on meile sõbraks, aga veelgi rohkem on seda iga selline raamat, mida meid ükski ei sunni lugema, kuid mida me siiski loeme — vabatahtlikult, sooviga ammutada sealt uusi elamusid ja uut elumõistmist.

Nende raamatute ja meie vahel maksab vaid teatav vaimne sundus: meie taotleme nende raamatute kaudu vaimset elulähedust ja sisimat arusaamist elust. Kohustus, mis lasub igapähele meist kodumaa ja omaste suhtes, kutsub iga meieaja eestlast võitlusväljale ja teeb ta kaasvastutajaks kõigi

Eestlaste arvu poolest N. Liit asub esimesel kohal Välis-Eesti maailmas.

Eestlaste sisseränd Venemaale algas läinud sajandi keskpaiku. Juba esimese Vene üldrahvaloenduse ajal, s. o. ligi 20 aastat enne iseseisva Eesti riigi tekkimist, leidis Venes tuhandeid eestlasi. 1897. a. elas praeguse N. Liidu maa-alal ligi 88 tuhat eestlast. Nende peasukohaks osutusid praeguse Eesti riigi naabruses olevad Peterburi ja Pihkva kubermangud. 1897. aastal sinna koondus 74% ehk $\frac{3}{4}$ eestlaste üldarvust praeguse N. Liidu maa-alal. Aasia-Vene osas elutses tol ajal umbes 9 tuhat eestlast. Enamharritud eestlaste kihid asusid vene linnadesse. Sinna siirdus eestlane ka lihttöölisena ja teenijana. Kuid suurem osa eestlasist asus maale. 1897. aastal elas praeguse N. Liidu maa-alal maal 67 tuhat eestlast, linnades 21 tuhat.

1926. a. rahvaloenduse andmeil elutses N. Liidus 154 tuhat eestlast, neist linnades 35 ja maal 119 tuhat. 30 aasta jooksul tõusis eestlaste arv N. Liidu linnades 15 tuhande, maal 53 tuhande võrra. Rahvaloendus konstateeris suuri muudatusi eestlaste territoriaal-jaotuses. N. Liidu Aasia osas tõusis eestlaste arv 36% võrra,

Euroopa osas ainult 43% võrra. 1926. a. elas N. Liidu Aasia osas 41 tuhat eestlast. Samal aastal moodustasid Aasia osa eestlased 27% N. Liidu eestlaste koguarvust, 1897. a. ainult 10%. Kõige madalama juurdekasvu andis eesti rahvastik Peterburi kubermangus. Seal 30 aasta jooksul eestlaste juurdekasv moodustas 17%. Üldiselt aga peab nentima, et N. Liidu eestlaste juurdekasv ülalmainitud 30 aasta jooksul oli märksa suurem kodumaa eestlaste omast. Ka absoluutarvudes andsid N. Liidu eestlased rohkem juurdekasvu kui kodumaa rahvastik. 1897.—1926. a. vahel kasvas N. Liidu eestlaste arv 66 tuhande inimese võrra, kodumaa rahvastik ainult 54 tuhande inimese võrra. (1897—1922). Protsendiliselt N. Liidu eestlaste arv tõusis 75,8% võrra, kodumaa rahvastik 5,7% võrra. Kodumaa rahvastiku juurdekasv toimus 13 korda aeglasemalt kui N. Liidu eestlaste oma. Seejuures tuleb silmas pidada, et vahepeal, — Vabariigi alguspäevil, — N. Liidu eestlased kaotasid ligi 40 tuhat inimest optantide näol.

N. Liidu eestlaste tugev juurdekasv ülalmainitud ajavahemikul (1897—1926) ei olene ainult nende

saatuselöövide eest, mida võib-olla toob tulevik. Igauks olgu küps mõistma eestilisi mõtteid, eesti ideoloogiat, olgu valmis kaasa võitlema tulevikku juhtiva tee hoidmisel ja — vastuoludegi kiuste — avardamisel. Seda sidet võimaldab vaid eesti tänapäeva-raamat.

Alati on väärtuslikum ja parem võtta vastu vähesed head raamatud, seesemel et võtta hulk keskpäraseid. Ikka on üksainus tugev elamus inimvaimule kasulikum kui leigete muljete rohkus. Ka on igal ajal leidunud inimesi, kes, kuigi vähe lugenud, ometi tõusid omaaja elu tippu. Meie kõik aga, kellele raamat töötab tasuda lugemisele kulutatud vaeva, olgem valmis astuma

raamatu sõpruskonda. Üheski elutingimuses ärgem unustagem eesti raamatut! Eriti tänapäeval.

Kirjus külluses astub eesti raamat meile vastu, lõpmatult vaheldusrikas, alati uus on ta sisu; eesti raamat, eesti elu peegel, millesse peame vaatama, et mitte unustada keset tänapäeva — eesti elu igavikku, milles meie sammume ikkagi ainult ajutise pisi-tähekesena. Ükskõik, kas kodumaal või kaugel Austraalias.

Võitkem eesti raamatule uusi sõpru, hoolitsemeg kõikjal ühiste ja ka eraraamatukogude kasvu eest. Lugeva rahva kuulsus saatku tegelikultki iga eestlast, ükskõik, kus ta elab ja võitleb.

suuremast looduslikust iivest võrreldes kodumaa omaga, vaid on toimunud peamiselt kodumaalt Venemaale sisserännanud eestlaste arvel. Nagu eespool nägime, kasvas Eesti riigi maa-alal asuv rahvastik 1897.—1922. aastatel 54 tuhande inimese võrra. Kui sellest juurdekasvust maha arvata sisserännu ülekaalu, mis moodustab 1922. a. lõpuni, s. o. Eesti esimese üldrahvaloenduseni, 41 tuhat inimest, siis jääb rahvastiku looduslikule iivele ainult 13 tuhat inimest. Tegelikult aga moodustab sündide ülekaal 1897.—1922. a. Eesti territooriumil 112 tuhat inimest. Seega 1897.—1922. a. Eesti rahvastik on kaotanud 99 tuhat inimest. Teatav osa sellest inimhulgast kuulub Maailma- ja Vabadussõjas langenuile ja ka Uude Maailma väljarännanuile, kuid kahtlemata suurim osa sellest arvust koosneb Venemaale siirdunud eestlasist. Liidu eestlaste juurdekasv 1897.—1926. a. oli koguni suurem N. Liidu rahvastiku omast. Tänu oma suurele juurdekasvule tõusis eestlaste osatähtsus N. Liidu rahvastikus, 1897. a. tuli N. Liidu iga 1000 elaniku kohta 0,85 eestlast, 1926. aastal 1,04 eestlast ehk suhteliselt $\frac{1}{4}$ võrra rohkem kui 30 aastat tagasi. Võrreldes kodumaa eestlastega on liidueestlaste osatähtsus veelgi märgatavamalt tõusnud. 1897. a. tuli iga 1000 kodumaa eestlase kohta 95 liidueestlast, 1926. a. juba 159 liidueestlast. Kui lugeda eestlaste üldarvuks 1 milj. 200 tuh., siis moodustasid 1926. a. liidueestlased 13% ehk $\frac{1}{8}$ osa eestlaste koguarvust maailmas.

Kestev juurdevool kodumaalt aitab eesti asunikel säilitada oma keelt ja toetas nende rahvuslikku vastupidavust. Iseseisvuse-ajastu kättejõudmisega lõppes eestlaste juurdetulek kodumaalt ning suurenes ümberrahvustamiseoht.

Eestlaste ümberrahvustamist märgitakse isegi naaber-Lätis, kus eestlased on võrdlemisi tugevasti seotud kodumaaga. Läti rahvaloendused konstateerivad üha suurenevat eestlaste kahanemist. Viimane nähe ei ole seletatav eestlaste väljarändamisega Lätimaalt. Andmed näitavad, et isegi eesti rahvusest Eesti kodanikude arv on viimase 10 aasta jooksul (1925—1935) tõusnud 259 isiku võrra. Seda kahanemist ei saa viia Läti eestlaste väljasuremise arvele. 1925.—30. a. vahel suri Lätis 8 eestlast rohkem kui sündis, eesti rahvastik aga vähenes 185 inimese võrra, 1930.—35. a. vahel suremuse ülekaal eestlastel moodustas 115 inim., sama aja vältel aga vähenes eestlaste koguarv Lätis 694 isiku võrra. Üldiselt oli 1920. aastal Lätis 1754 isiku ehk 25% võrra rohkem eesti rahvusesse kuuluvaid elanikke kui 1935. aastal. Kui ümberrahvustamistung annab end tunda nii suurel määral Lätimaal, siis ei tohiks imeks panna selle tungi tugevust N. Liidus. Ja seda enam, et seal eestlasi suhteliselt on veel vähem kui Lätis. Iga 1000 elaniku kohta tuleb Lätis 4 eestlast, N. Liidus, nagu juba eespool mainisime, ainult 1 eestlane. Väikesel eesti vähemusrahvusel N. Liidus tuleb vastu panna ligi 100-miljonilise vene rahva ümberrahvustavale mõjule. 1926. a. rahvaloendus leidiski 77 miljoni suurvenelase kõrval ligi $6\frac{1}{2}$ miljonit muulast, kelle tavakeeleks oli vene keel. Samal ajal juba 15 tuhat eestlast ehk 9,8% liidueestlaste üldarvust ei tarvitanud oma emakeelt.

Kuivõrd Nõukogude Liidu eestlased on säilitanud oma emakeelt ja alal hoidnud oma rahvuslikku omapära tänapäevani, seda peavad näitama 1939. aasta rahvaloenduse tulemused.

Uus-Meremaa tööliste riigina.

Sotsiaalseadusandluse kaugeleulatuvad uuendused rahva heaolu tõstmiseks.

Mag. J. Lukats.

Uus-Meremaa on, samuti nagu ta lähem naaber ja vanem vend, Austraalia manner, juba esimeste eurooplaste-asunike, inglaste kohalejõudmisest saadik — millest vaevalt sada aastat on möödunud (1940. aastal pühitsetakse Uus-Meremaal tema koloniseerimise 100 a. suurejoonelist juubelit) — töörahva asumaa. Läänud aasta 24. oktoobril aga pühitseti sellele päevale kindlaksmääratud töölispüha, nn. Labor Day'd, eriliselt suurelt, kuna läinud aastal: 1) möödus 50 a. ajast, millal Uus-Meremaa töölised võitsid 48-tunnilise töönädala (mida siis, 1889. a. formuleeriti maagilise arvuga 8888, mis tähendas 8 tundi tööd, 8 tundi lõbutsemist, 8 tundi und ja 8 šillingit palka päevas), ja 2) 15. oktoobril parlamendivalimistel jäi järgmiseks kolmeks aastaks võimule senine töölisesindajate enamus seadusandlikus kajas ja ka valitsuses.

Labor Day, neljas esmaspäev oktoobris, on riigipüha, millal igasugune töötamine ja äritsemine on keelatud. Varem nimetati seda „kaheksa-tunni päevaks“ (Eight hour day), kuid nüüd poleks see nimetus enam õige, sest tänapäeval on Uus-Meremaal kõigis ettevõtetes lubatud vaid 44-tunnine töönädal, mis 6 tööpäevale jaotatult teeks vähem kui 8 tundi päevas. Tegelikuses aga on üle riigi, nii riiklikes ettevõtetes kui ka suuremates tööstustes kehtiv vaid 40-tunniline töönädal, kuna ka laupäev on jätud vabaks. Töötundide tegelik arv väheneb veel seetõttu, et iga tööline, kes on ühe aasta töötanud ühel kohal, saab täie palgaga ühe kuu tööpühkust aastas. Ei makseta nüüd enam tööliste ka 8 šillingit päevas, vaid seadusega kindlaksmääratud päevapalga miinimum on nüüd juba kolm korda suurem. Tööliste puudusel mõnel alal ettevõtted maksavad palka kaks kuni kolm korda rohkem sel-

lest miinimumist, mis on keskmiselt viis naela nädalas, s. o. üks nael päevas või 2½ šillingit tunnis. (Uus-Meremaa rahaüksus sarnaneb Inglise omale: 1 nael = 20 šillingit, üks šilling = 12 pence'i. Austraalia naela väärtus Eesti rahas on ametliku kursi järgi praegu 13.60 Ekr., sama võiks olla ka Uus-Meremaa naela kurss). Töötud hädaabitöödel saavad: mustatöölised 4 naela 13 šill. ja oskustöölised 5 naela nädalas. Tuntakse nappust puu- ja kivitööstest, pideva ehitustegevuse tõttu neid on lubatud sisse tuua ka Austraaliast ja nad võivad elumajade ehitamisel teha ka ületunde, teenides seega oma tavalise palga 6 naela asemel 8—10 naela nädalas.

Sadamatöölised teenivad keskmiselt 10 naela nädalas, streikides siiski sageli. Viimasel ajal on parlamendis nurisetud, et valitsus ei reguleeri töölispalku küllalt hästi, kuna mõnedel tööaladel on võimalik teenida liigseltki palju: nii näit. teenivad pagarid nädalas 40 tunniga 10 naela, ja tapamajades loomade tapjad 36-tunnilise töönädalaga 13 naela, s. o. 7 šillingit tunnis.

Uus-Meremaal valitseb alaliselt puudus põllutööstest. Nende seaduslik tasumiinimum on 2½ naela nädalas, koos korteri ja ülalpidamisega. Farmerid eelistavad abielupaare, makstes neile 4½—5 naela nädalas ja rohkem. Kohalik eestlastest suurpõllumees Anso sageli otsib sulaseid ja tüdrukuid ajalehekuulutuste kaudu, pakkudes 3 naela nädalas prii ülalpidamisega. Tunnitöös saavad põllu- ja aiatöölised 2 šillingit tunnis. Suur põud on Uus-Meremaal ka naistöölistest. Kohalik võimas „Koduabi Naisühing“ 1. a. lõpus otsustas pöörduda valitsuse poole nõudmisega, et leitaks teid naistööliste arvu suurendamiseks, kuna praegu iga saja koduteenija kohale, mis on saadaval, kandideerib kesk-

Maori eit piibuga Uus-Meremaal.
Huuled ja lõug on tätoveeritud.

miselt vaid 40 kandidaati. Nõutakse ka naistööliste palkade tõstmist meeste tasemele. Praegu naised saavad ettevõtetes ja tööstustes keskmiselt 3 naela nädalas, kõikumusega 2½—5 naelani. Ärides ja restoranides on naiste töötasu madalnormiks 2½ naela, majateenijail 1½—2 naela nädalas; viimased saavad muidugi ka korteri, ülalpidamise ja tööriided peale selie. „Passisjad“, vaid tunniviisi perekondades tööl käies, saavad 1—2 šillingit tunnis, pesunaised 2—2½ šillingit.

Töötud saavad riigilt toetust elatismiinimumi piires: üksik 1 nael nädalas, ühe lapsega perekond 2—3 naela nädalas, kusjuures lubatud juhuslik lisateenistus kummalgi juhul on 1 ja 1½ naela, — mis aga töötü teenib üle selle, see võetakse riigiabirahast maha. Töötul võib abisaamisel olla oma maja või krunt kuni 500 naela väärtuses või ka niisamapalju raha pangas.

Tööliste heaolu ja sotsiaal-

kindlustus oli Uus-Meremaal senini võrdne ainult Austraalia oludega, aga 1. a. lõpus parlament võttis vastu 1. aprillil s. a. jõustuva uue sotsiaalkindlustuse seaduse (Social Security Act, 1938), mis näeb sotsiaalkindlustuses ette senisest veelgi märksa suuremaid hüvesid. Tähtsamad punktid selles seaduses on: a) iga kodanik, nii mees kui naine, saab 60 a. alates vanaduspensioni 30 šillingit nädalas, kui tema teised sissetulekud ei ületa 1 naela nädalas. Igal pensionäril võib olla kuni 500 naela väärtuses maja; b) iga kodanik saab kuni 65 a. vanuseni riigilt üldtoetust (superannuation), esimesel, 1940. aastal 10 naela, ja siis iga aastaga 2½ naela rohkem, kuni 78 naelani aastas, mis vanaduspensioni vanematele inimestele muudab kahekordseks, kuni 3 naelani nädalas; c) invaliidid saavad vanusest hoolimata pensioni 30 šillingit nädalas. Haiguse puhul saavad riigiabi: üksikisik 20 šillingit, abielupaar 35 šillingit, ja iga lapse kohta 10 šillingit rohkem; d) pensionäride lapsed, meeste poolt mahajäetud naised ja nõdrameelsete naised, kuigi nad pole üle 60 a. vanad, saavad pensioni 25 š. nädalas ja 10 šillingit iga lapse kohta. Orvud (vaeslapsed) saavad toetust 15 šillingit nädalas kuni 16 eluaastani. Seaduses on ette nähtud terve rida muidki pensione, nagu näit. sõdureile ja nende perekondadele, maooridele jne.

Tähtsamaks uuenduseks seaduses on aga üldine ja ühtlane tervishoiukindlustus kõigile, nii vaesele kui jõukale. Arstiaabi ja arstimid riigi- ja erahaiglates ja ka iga eraarsti juures on maksuta, kusjuures arsti võib valida haige ise. Iga registreeritud arst on kohustatud haiget vastu võtma ja temale tarbekorral rohtu andma, mille eest temale taksi järgi tasub riik. Sünnitajale on arst ja arstimid tasuta, kas 14 päeva haiglas või ka kodus ämmaemanda järelevalvel. Radioloogilised arstimid, hambaarstimine, konsultatsioonid jne. on samuti kodanikele maksuvabad.

Niipalju sellest seadusest lühidalt. Tema „kätiskulud“ hangib riik järgmiselt. 1. aprillist s. a. alates maksab iga kodanik

selle seaduse täitmise kuludeks riigikassasse üks kahekümnendik oma sissetulekust erimaksuna.

Kui siinsete sotsialistide juhile peaminister Savage'ile kunagi on ette heidetud, et ta kavatses kopeerida Venemaad, siis on tema vastuseks tavaliselt: „Oleme mitte lõhkjad, vaid ülesehitajad. Meie ei hävita ega püüa hävitada eraomandust ei suur- ega väiketööstuses ega ka eraelus, vaid toetame neid, kuid püüame seejuures tööliste sotsiaalolusid parandada selle võrra, kui võrd see kodanike rõhuvale enamusele on kasulik. Valitsus meie maal on ainult suurim ja võimsaim ettevõtja.“ Kogu töölistkonna vaated Uus-Meremaal on eraomandust pooldavad. Tööline siin peab endastmõistetavaks, et ta omab oma ette elumaja ühes vajalise sisustusega, kõrvalhoonete ja aiaga, ning ka oma kergsõiduauto. Tööliste korteriprobleemi riik juba paaril aastal on lahendamas uue „State Housing“ seadusega, mille põhjal ehitatakse suuremate linnade piirides 4—6-toalisi maju nende tööliste, töötute ja pensionäride tarvis, kes ise endale pole suutnud maja muretseda. Elamud jäävad neile odavahinnaliseks eluaegseks tarvitamiseks, ühes parandamisõigustega samadel alustel kasutamiseks. Neid maju on juba valmis ja jagatud 2000. Järgmise aasta kava kohaselt on 80 linnas valmimas veelgi 2000 maja, kusjuures nende püstitamisele on rakendatud hädaabitöölisena 6000 töötut. Juba valminud majadest on 643 Aucklandis ja 503 Wellingtonis.

Autode muretsemiseks soovijaile pole küll samme astunud riik, kuid seda nobedamini teevad seda erafirmad. Auto saab kätte juba 5-naelase sissemaksuga järelmaksu peale, ja sõidukõlvulisi tarvitatud autosid saab osta 20—30 naela eest. Juba praegugi on Uus-Meremaal tavaline nähe, et töötatöeline sõidab hädaabitööle või ka riigi toetusraha järele oma autos. Praegu on siin iga 6 elaniku kohta üks auto, ja senise arengu põhjal võib ennustada, et juhul, kui autot ei võistle surnuks näit. lennuk, siis juba mõne aasta pärast on Uus-Meremaal auto iga 2—3 elaniku kohta.

Elu igapäevsus aga ei kannata suuri hüppeid siiski ka Uus-Meremaal. Tavaliselt, — kõikjal võimalikke erandeid arvestamata, — ei saa siin keegi miljonäriks juhuslikult, pingutusteta. Mis siin aga kindlam näib olevat, on ausalt, rahu ja puudust kannatamata oma igapäevase leiva söömine. Kuna töötasu on kõrgem kui mujal, toiduained, riietus, jalanõud, peavari jne. pole Uus-Meremaal kallimad kui Euroopas, mõnel juhul on isegi odavamad. Aucklandis on keskmine toitluskulu, söögi-majas süües, kuni 2 šillingit päevas. Toidu kodus valmistamine aga tuleb kuni kolm korda odavam. Koduse toidu teeb osalt kallimaks tema koju kättetoomine. Näit. maksab 2-naelane leib poes 5½ penssi, poepoisi poolt kojutooduna aga 6 penssi jne. Uusmeremaalane on harjunud toitu kulutama pillavalt, tellides poest rohkem kui ta ära tarvitab, ja heites siis ülejäänu lihtsalt prügikasti. Ka töölisel oskavad tavaliselt oma kõrge palga läbi elada ja nuruvad alalõpmata palka juurde ja töötunde maha.

Kehakate on Uus-Meremaal samuti odav. Mehe tööriided maksavad 1—1½ naela, harilik ülikond 2½—4 naela. Mis aga rõivastuse teeb kalliks, on jällegi töö ja ka riide šikk; näit. ei tee tuntud eesti rätsep P. Groos Aucklandis ülikonda alla 6 naela, võttes töö eest sageli isegi 8 naela ja rohkem. Ka naiste kleidiriided on äärmiselt odavad, siidkleidi riide saab osta 5—6 šillingi eest, pesunaine oma tunnitasu, 2½ šillingi eest saab osta väga korraliku kleidiriide. Hommikuti, palava lõunamaa päikese all, võib Aucklandi tänavail näha sadasiid tööletöötavaid naisi, kellel igal higistamapanev karusmantel seljas, mille hind on 35—50 naela. Õhtul kinno või teatrisse minnes niisugune töölisteruk veab enda järel pikka väljaõmblustega siidkleiti, mille hinnaks on tavaliselt 6—8 krooni. — Naist ei suuda pillamis-hädaohu eest hoida kuskil ega keegi.

Uus-meremaalane pole kopikakoguja. „On's meil mõni mure rahast, varast, — meie tahame hästi elada ja teeme seda,“ ütleb sinne töölinegi ja elab muretult ja hooletult. Mis aga uustulnukat eurooplast

siin eriti südameselõikavalt paneb imes-
tama ja igapäevase elu teeb otse igavaks
ja harjumatuks, on siinsete inimeste au-
sus mitte üksnes eraelus, vaid ka äritse-
mises. Siin vaevalt näeb-kuuleb vargusi,
petmisi, kaklusi, kerjamist või ulakust, —
pättide ja vargapoiste seisus on siin tund-
matu. Vaid sadamas aeg-ajalt mõne vööra
riigi laeva madrused korraldavad omavahe-
lisi lööminguid, kuid needki kujunevad siin
kuidagi nigelaiks.

Suuremad ärid Uus-Meremaal on koope-
ratiivide ja ühingute omad, mille osakon-
nad on poetatud sadadena laiali üle kogu
maa.

— Vaadelgem ühe niisuguse suure koo-
peratiivi, „Farmer’si“ peakaupluse igapäe-
vast tegevust Aucklandis. Sellenimeline
ühing, kui üks hilisemalt asutatuid, ei
leidnud enam peatänaval Queen Street’il
endale kohta kaubamaja ehitamiseks. See
püstitati siis, koos hulga kõrvalhoonetega,
kõrvalisemasse kohta, ja sinna pääsemi-
seks äri pani kesklinnast käima mak-
suta eriomnibused ja trammid. Ostjate
autodele, jalgratastele ja lapsevankritele
on kaubamaja juures korraldatud eraldi
hoiukohad. Hoone allkorrall on suurtes
saalides välja pandud kõiksugust kaupa,
alates nõõpnõelttest kuni põllutöömasina-
teni, praetud heeringast kanguru sabani,
saapanaeltest karusmantliteni. Kaup on
kättesaadavalt laudadele laotud, hinnad
juures. Teistel hoone kordadel on kauba-
proovid laotud esimestesse tubadesse, taga-
pool laoruumides aga sorteeritakse ja hin-
natakse kaupu. Ülalkorral aga asetsevad
söögisaal ja teejoomisruumid, kus sama
hinnaga või odavamaltki saab lõunastada
kui mõnes aguli kohvikus. Hoone katusel
aga leiduvad „laste paradiisina“ maksuta
mänguplatsid ja kõiksugused spordi- ja
mänguriistad, kiiged, autod, puuhobud,
paadid jne. ja vaatetorn neile, kes tahavad
sealt vaadata linna.

Kõik äriruumid, ka laoruumid, on pub-
likule vabad vaatlemiseks, jalutamiseks,
sagimiseks ja ostmiseks. Majakordade vahel
sõidavad vahelpidamata liftid, et neile,
kes ei taha treppi kasutada, kergendada

jalavaeva. Kui olete lihtsalt uudishimulik,
vaatleja, puhkaja või ka ainult päevavaras,
siis võite käia läbi kogu kaubamaja, vaa-
delda mitmesuguseid lõbustusi, mida siin
pakutakse, — kõike maksuta, — ja kui
väljute mõne tunni pärast, midagi ost-
mata, siis sõidate priitrammiga kojugi, ja
keegi ei küsi teilt midagi. Kui aga olete
ostja, — siis laudadel, põrandal korvides
ja kastides, riulitel ja kappides ootavad
teid kaubad, laotuna tohutuisse kuhja-
desse, hinnad igal juures. Kas otsite kau-
ba ise või lasete end juhatada kassa juu-
rest, võtate kauba, viite ja näitate ta kas-
sas ette, maksate hinna ja lasete ta pak-
kida. Kui tahate krediiti või järelmaksu,
siis astute teise kontorilaua juurde, teile
täidetakse vastavad paberid ja teie muud-
kui kirjutate nime alla.

Eriti iseloomustav on ostmiskord toit-
ainete-osakonnas. Seal käivad enamikus
naised, varustatud korvide ja käekottidega.
Korvi või kohvrissi, kus võib-olla juba
teisest kauplusest ostetud kaupu on sees,
naine valib ja laob lettidele veelgi — võid,
juustu, teed, konserve jne., jõuab siis teiste
sabas kassani, näitab kaupadele, mis ta
valinud, kassapidaja arvestab hinnad
kokku, võtab raha ja annab tšeki vastu;
— keegi ei näi kontrollivat, kas kõik võetud
kaup on ette näidatud.

Reede õhtul sellised ärid on lahti kella
9-ni ja sel päeval on palgalised-töölised
kohe oma nädalapalka ka ostudeks läbi
kulutama. Äriruumes siis valitseb ääretu
trügimine, naljatamine, vilistamine ja
laul; katsutakse ja vaadeldakse kaupu
nagu laadal ikka; aga kuigi kassade ette
siis kuhjuvad eriti pikad maksjate sabad,
pole veel kuulda olnud, et keegi oleks
kaupu ärist maksmata välja viinud (eu-
roopa keeles: varastanud). Tinglemist äri-
des ei tunta. Kui kaup on osaliselt oma
väärtuse kaotanud või muutunud restiks,
siis saadetakse ta odavamate hindadega
vastavasse eriosakonda müügil. — Näit.
täna küpsetatud värskel leib (sai) maksab
kolm pentsi nael, — homme aga on ta
pool odavam.

Nii elatakse Uus-Meremaal ja nii püü-
takse siin luua sotsiaalset õiglust.

Sõjapäevade mälestusi Abessiiniast.

Sidamo provintsi õudused ja võlud. — Belharsie-uss, sinepgaas, mokka-kohviistandus ja elevantijaht džunglis. — Leopard lambaga kummipuu otsas. — Läti ajakirjanik sigba-puu oksal ja metskoerad. — Järv, mille vesi ei mahuta ära järve kalu.

Vold. Hendrikson.

K. a. aprilli keskpaiku tõid euroopa lehed uusi telegrammilisi teateid lahinguist Abessiinia pärismaalaste ja vallutajate-itaallaste vahel, millistes muuseas märgiti, et erilise jõuga on pärismaalaste sissisalkade tegevus sedapuhku arenenud Sidamo provintsis, kus itaallased on kannatanud raskeid kaotusi. Ja kuna mulle sel puhul jälle elavalt meenusid mõningad mu isiklikud elamused selles Abessiinia ürgsemas osas, otsustasin mõned hetked oma vabast ajast kodumaal enne troopikasse tagasisõitu kulutada selleks, et jutustada mu Sidamo-mälestusist ka „Välis-Eesti“ lugejaile.

Geograafiliselt asub Sidamo provintsi (provintside üldarv Abessiinias on üle kaheksa) otse lõuna pool Addis Abebast, on teiste hulgas üks suuremaid ja ulatub kuni Inglise Kenya piirini. Enamik Sidamo elanikke on galla-suguharust, missugune rahvatõug põlvneb ürgajal Indiast sisserännanud tõmmunahalistest, kes seega pole mitte neegrid. Abessiinlaste võitlustes itaallastega gallad olid vapramaid. Siin, lõunarindel, tegutses itaallaste vastu ka neeguse väimees Ras Desta, kellele muuseas jäi kuulsus olla viimane alistuja itaallastele. Olles nimelt pärast Graziani atentaati vastselt tõstnud mässu sissetungijate vastu, langes ta võitlustes. Kuid, nagu nüüd telegrammiteadetest ilmneb, on tema asemele astunud uusi väärikaid järglasi.

Sidamo osutus sõja ajal ka ainsaks provintsi lõunarindel, kuhu ulatusid teiste eurooplaste, nimelt rootslaste, abistamised kannatavatele pärismaalastele, ja nimelt Rootsi Punase Risti salkade tegevuse näol. Rootslastel oli siin tööl mitu ambulantsi, nendest nii mõnigi jäi itaallaste pommitamise alla. Aga sellest kõigest alamal.

Sidamosse sattusin Addis Abebast 1935. a. novembris, ajal, millal sõjategevus Abessiinias kõikidel rinnetel oli parajasti täies hoos. Ja, — nii ootamatuna, kui see siis näis minulegi, — põhjustaja selleks oli mitte mõni muu eurooplane või suguvend, vaid lätlane. Läti oli nimelt see Balti riik, kes Abessiinia sõtta oli komandeerinud ajalehtede poolt mitte ühe, vaid isegi kaks erikorrespondenti, ja üks neist, „Jaunakas Sinas'e“ kirjasaatja T., ühiste tuttavate soovitusel kohe pärast Addis Abebasse saabumist oktoobri lõpus otsis mu üles ja ma võimaldasingi talle kui uustulnukale enda juures elamise.

Ajakirjanikele lõunarindel viibimiseks siis veel Abessiinia võimude poolt luba ei antud, ja kuna hr. T. agara poisina oli võitnud minu poolehoiu, tegin talle ettepaneku minna minuga, minu puhkeajal, „eraviisilisel matkal“ Sidamo provintsi, kuhu siis juba otsaga oli ulatunud sõjategevus.

Kuna teadsime Addis Abebast lõuna suunas väljuvad teed olevat kuivad, otsustasime asuda matkale veoautos. Ostsime selleks ühe niisuguse, mis oli varem olnud sõjas abessiinlaste kasutada haavatute vedamiseks ja kandis Punase Risti märki, — lootsime, et nii ka meiegi, kas või osaliselt, oleme kaitsitud õhurünnakute vastu.

Umber kaks päeva, kuni 60 kilomeetri ulatuses, möödus meie matk pealinnast täiesti ilma vahejuhtumiteta. Siis aga jõudsime rinde esimese kontrollpunktini, kus meid pidas kinni relvastatud pärismaalane sõdur. Nõudis luba edasisõiduks. Esitasime talle mingi templiga varustatud paberi, mis küll kohe mõjus, kuid siiski ainult seevõrra, et mees käskis meil oodata kuni õhtuni, millal tulevat kontrollpunkti tagasi tema kirjaoskaja ülemus. Mehe ametlikkus aga

Autor oma istanduses enne Abessiiniaist lahkumist, enda üleskasvatatud noore serval'iga (leopard).

sulas kohe, kui olime teda „määrinud“ paari taalriga, ja meid edasi lastes ta veel hoiatas, et Sidamo provintsi piirile jõudes leiame eest juba päriselt „tugeva“ läbilaskepunkti, kus meid, — kui me paberid pole korras, — sekeldused alles ootavad! Meie aga teadsime, et paar päeva hiljem oli Addis Abebast meile järele tulemas mingi Rootsi Punase Risti kolonn, ning otsustasime rootslasi Sidamo piiril järele oodata, et siis koos hõlpsamini edasi pääseda. Nii ka tegime, ja kasulikuks see osutuski.

Jõudnud Sidamo piirkondadesse, leidsime end järsku probleemi kallal, mille lahendamine võttis aega mitu päeva. — Tuli ületada suurem jõgi, mis pealegi oli vihmasadudes tublisti paisunud. Otsustasime teha ringi kuni madalama kohani, kus, nagu kuulsime, oli ka mingi vähem sillake. Aga juba enne, kui asusime teele piki jõekaldaid, märkasim järsku, et parajasti suplevail galla-suguharu meestel üks osa alasti kehast oli seotud kinni, — mida pärismaalased neis laiuskraadides tavaliselt kunagi ei tee. Pärisin siis oma kaaslasteltki, miks meestel kõikidel nimelt see osa on vees viibimisel kinni seotud. Vastust keegi ei teadnud ja

ka pärismaalaste küsitlemisest polnuks kasu, sest ükski meist ei osanud galla keelt. Arvasin siis, et tegu võib olla „belharsie“-nimelise tõvega ehk pigemini pisiussiga, keda leidub Sudaanis ja Kesk-Araabias (Jemenis), kes poeb inimeste kõrvast, suust või suguosast kehha, pesitseb seal aastaid ning lõppeks jõuab siseelundesse, mille tagajärjel kõhnub ja piinlev inimene kuivab ja surebki. Kas seda puhttroopilist haigust tõesti ka Sidamos ja üldse Abessiinias ette tuleb, ning milleks nimelt suplejad selles jões oma intiimsed osad olid kinni sidunud, see jäigi meil selgitamata. Muide, tõhusa ravimi sellele pisieluka-haigusele leidis 1927. a. keegi saksa arst Belharsie, kelle nime järgi see haigus nimetatigi, — aga küllap vist Sidamo pärismaalased sellest veel polnud kuulnud midagi.

Kui olime jõudnud kohani, kus jõgi oli õhem, tuli võita veelgi üks takistus jõekaldail kasvava rohu näol, mille söömine kohe surmab iga hobuse, kes seda sööb. Autodele rohi muidugi ei mõjunud, aga enne jõe ületamist sidusime ettevaatlikult kinni kõikide hobuste suud karavanis, et nad kogemata ei niilpsaks endasse seda mürki, ja nii ei juhtunudki õnnetust.

Paar päeva hiljem, aeglases edasitungimises läbi teedeta troopika-džungli, jõudsim välja otse rindetagusesse, esimese abessiinia ambulantsi juurde. Siia otsustasid rootslased peatuma jääda. Olime saabunud ambulantsi üpris äreval momendil, ning põhjust kuulnud, jääme meiegi rusutud meeleollu. Parajasti oli ambulantsi toodud itaallaste esimese gaasirünnaku, — sinepgaasimürgituse neli ohvrit laipadena.

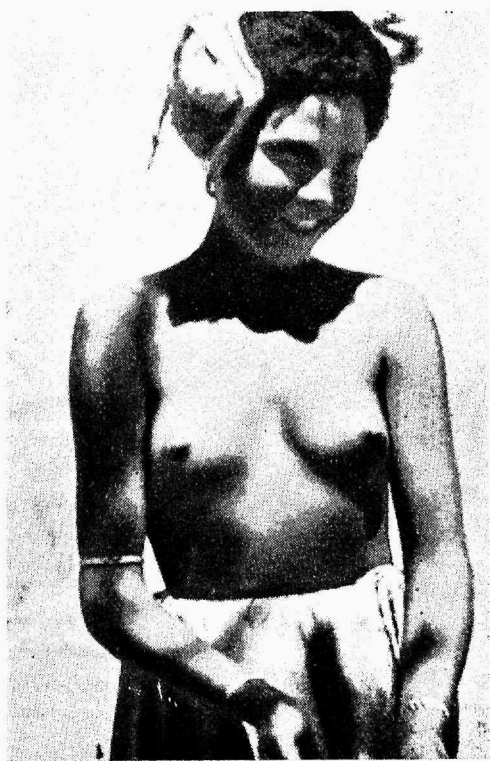
Koos lätlasega jätsin rootslased jumalaga ja sõitsime autos edasi piki rinnet lääne suunas. Rootsised soovitasid küll, et jääksime paigale meiegi, aga, nagu hiljem kuulsime, juba järgmisel päeval pärast meie lahkumist olid sedagi ambulantsi pommitanud itaallaste lennukid, kusjuures kaks rootsi arsti olid saanud haavata ja mõned pärismaalased ka surma.

Ees, Margaret' järve suunas, teadsin olevat ühe belglase farmi, kes oli mu häid tuttavaid juba Addis Abebast. Farm väga kaugel ei olnud, — tavalistel teedel võinuks

selle maa ära sõita nelja tunniga, — kuid erilist kiiret meil siin džunglivõsastikus ei olnud, ja belglase hr. Blayse'i farmi jõudsi me nõnda kahe päevaga. Üsna väikese kapitaliga oli ta 1928. a. siia asutanud oma kohvifarmi, ning veel polnud möödunud täit kaheksat aastatki, kui nüüd juba võis näha siin džunglipõhjas tema farmis selliseid kultuurimugavusi nagu elekter, murutenni-seplats, pihjardituba, veevarustus, milles vesi farmi tuleb loomulikest ja looduslikest külma- ja kuumaveeallikast, eluhoone, mis on püstitatud raiutud basaltkivist, jne. Mehe jõukuse saladuseks oli eeskätt asjaolu, et kuna teistes abessiinia kohviistandustes omanikul tuli töölisele maksta kuni kümme taalrit (Eesti rahas umb. 12 krooni) kuus, siis siin, Sidamo provintsis, saab tööline kuupalka ainult kolm taalrit. Hr. Blayse maksiski pisut üle selle, aga kuna temal töölisi farmis oli kuni 300, siis üldine töö-käte odavus tähendas siiski palju. Farmis oli tal kohvipuid 120.000, millest igakuks annab ehtsaid mokka-kohviube aastas umb. üks kilo.

Hr. Blayse'i farmist mitte väga kaugel asetses ühe teise, veelgi jõukama belglase farm, kes hr. Blayse'iga umbes ühel ajal, Eesti rahas umb. 5000 krooniga, asutas siia kohvifarmi. Tema kohvipuude hulk oli nüüd 180.000, farmi väärtus aga kuni 220.000 Ekr. Oma majapidamise laiendamisel oli ta kasutanud järgmist meetodit. Algul ta rajanud farmile kohe ka vesiveski, kust jooksvate kulude katteks farmi väljaehtamisel sai kõrvaltulu kuni 400 krooni aastas. Sellele lisaks ta nais kohaliku galla-suhharu tähtsamast soost iluduse, kes omakorda tõi mehele abiks hulga orjade ja oma sugulaste tasuta ja poolmuidu tööd. Sugulaste kaitse ja vaheltsobituse tõttu jäi ka mehe istandus hiljem sõjas taganevate abessiinlaste poolt puutumata, — Blayse'il aga hävis pool istandust, kuna niisutamine jäi ligi aasta otsa blokeerituks.

Ent see juhtus hiljem. Meie viibimisel hr. Blayse'i farmis oli kõik alles korras. Puhkasime, mõnulesime. Hr. Blayse'il muuseum oli oivaline raadioaparaat, mistõttu saime sõjast ja muudest poliitilistest sündmustest veelgi paremat informatsiooni kui Addis

Galla tüdruk.

Abeba elanikud. Hr. Blayse, reservkapten ja abielus, umbes 38—39-aastane haritud mees, suvatses igapäevasel raadiokuulamisel tähtsamaid päevauudiseid ka kohe stenografeerida ja arhiivistada.

Viibisime koos lätlasega farmis kuus päeva, veetes aja peamiselt jahiga, millest mu kaaslane, kui Aafrika oludes uustulnuk, oli eriti huvitatud. Esimeseks jahiks meile valis hr. Blayse elevantijahi. Umbes paari tunni tee tema istandusest lääne suunas algas niisuguseks ürituseks paras madalpadrikuvöönd, kus alati olid liikyel elevantikarjad. Endile ette saatsime ühe tosinat musti, kes järgmiseks päevaks pidid meile mõne elevantikarja valmis vaatama. Hommikul, kui saabusime, me siiski kohe karja ligi ei saanud, — loomad hoidusid meist kaugele. Ootasime järgmise päevani, — siis õnnestus meil eraldada karjast paraja ohvri, kellele vilunud must hiilis ligi, löigates läbi tagumise jala labasoone, ning see paraltü-

Rootsi Punase
Ristiga
Sidamos teed
raiumas.

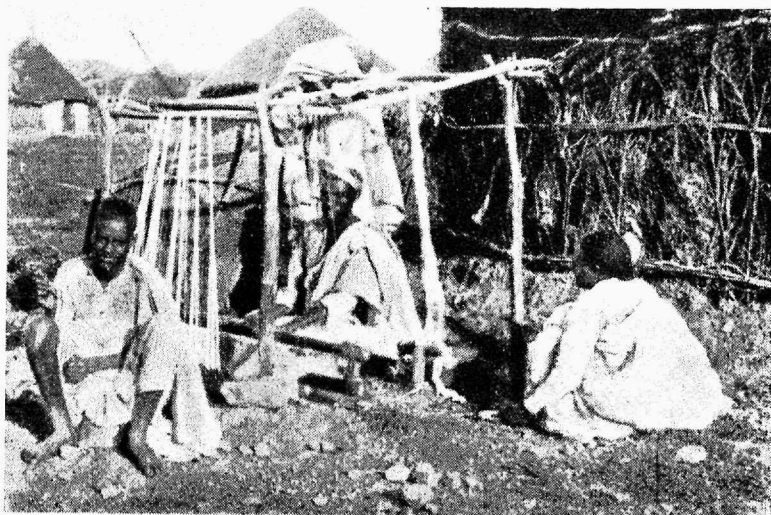
seeris looma paigale. Hr. T. laskis paugu elevanti silma pihta, kuid tema 8-millimeetriline mauser oli liiga nõrk selleks, et mitte otse silma trehvates looma tappa. Lätlasele tuli abiks hr. Blayse, kes nähes looma ärritatud olukorda, lõpetas ta elu oma 12-millimeetrilise, eriliselt elevantijahiks konstrueeritud mauseriga. Ent seega siiski ka hr. T. juba võis ütelda, et temagi oli läbi teinud suurjahi. Jätsime elevanti džunglisse, võttes kaasa vaid kihvad, mis mustade poolt lõigati maha ja mis olid 180 sentimeetrit pikad ning kaalusid 40 kilo.

Meie järgmiseks jahiepisoodiks farmis oli juhuslik leopardijaht. Olime õhtuti äreva aja töttu istunud rohkem raadio juures, kuulates päevauudiseid. Paar päeva pärast elevantijahiti nõnda raadioga aega viites kuulsime järsku paari pauku farmi juures asetsevast kulide külast. Tuli teener, kes teatas, et üks kulidest pimedas oli näinud kraalist, lammaste hulgast kahe lambaga äralippavat leopardi. Kuli oli rõõvlt tulistanud, kuid lasud ei tabanud. Veel samal õhtul septsimesime nõu ja tegime korralduse, et juhul, kui mustade järelevaataja leiab leopardi jälgi, teatagu sellest kohe mulle. Hommikul ta tuli ja teataski, et ta on leidnud ühe lammastest, kelle leopard oli peitnud surruna istanduse lähedale suure fi-

cus- (kummi-) puu otsa. Otsustasime teda sinna videvikus luurama minna. Relvaks võtsin kaasa prantsuse vana „fusil-gras'i“, vene berdanka taolise püssi. Muu majarahvas jäi parajasti raadio juurde kuulama Lavali uusi ettepanekuid, mina aga järelevaatajaga suundusin puu sihis, must kogu tee hoobeldes, milline osav, vana jahimees ta on. Otsustasin olla äärmiselt ettevaatlik, teades, et Aafrika kardetavaimaid loomi jahil on leopard, pühvel ja metskoer.

Umbes kahesaja sammu kaugusel puust silmasime leopardi tagumist poolt puu all. Sihtisin ja lasksin kohe, — hirmsa käraga viskas leopard enese hüppevalmis, — lasksin veel kord, — tabasin teda kuhugi rinnakorvi. Aga kõhklemata, pööreldes ja möirates, asus loom roomama minu suunas. Umbes saja sammu kaugusel saatsin talle veel kolmanda lasu, mis aga veelgi ei surmanud. Loom jätkas ikka lühikesi hüppeid. Alles neljas kuul, lastud vaid paarikümne sammu tagant, tegi lõpu.

Algul olin hämmastunud ümberringi tekkinud vaikusest, — siis vaatasin ringi. Must minu selja tagant oli kadunud. Selgus, et mees oli kohe sääred teinud. Veerand tundi hiljem, kui olin jõudnud tagasi istandusse, kus ta eest leidsin, oli ta väga imestunud, kuidas ma niivõrd lühikesel ajagal olin taba-

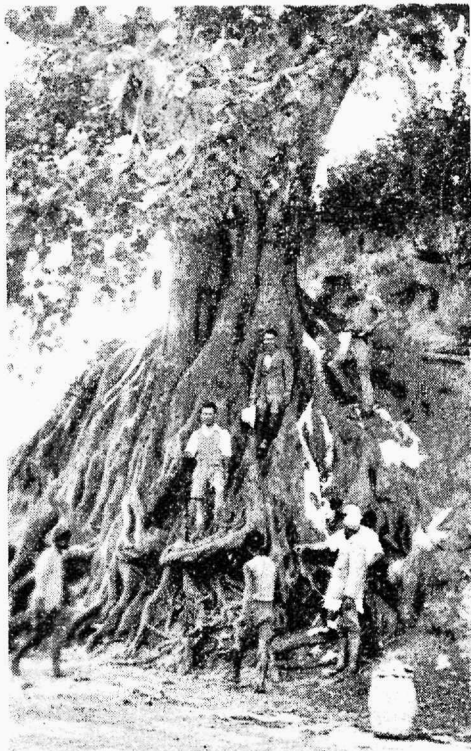
nud sellise erakordselt suure eksemplari. Üksnes looma keha, ilma sabata, oli 220 sentimeetrit pikk. Ka hr. T. kahetses, et ta polnud minuga jahile kaasa tulnud.

Nii, olles veetnud hr. Blayse'i farmis ligi nädala, otsustasime kui illegaalsed lõunarine külastajad ülemustega kohtumist vältides suunduda veelgi rohkem läände, Cambatta provintsi, mis mind eriti huvitas selle maapõuevarade uurimise võimalustega. Olles juba oma eelmistest kogemustest tüdinud autoga siin džunglipadrikuis ekslemast, valisime edasiminekuks jalgsirändamise, saates oma veoauto endile Addis Abeba suunas ette, Sidamo ja Arussi provintside piirile. Sinna ette kindlaksmääratud kohta arvasime endid, pärast ringisooritamist Cambettas, jõudvat umbes kaks nädalat hiljem. Raskuste edasitoimetamiseks võtsime kaasa müstad kandjad.

Viiks pikale, kui jutustada kõiki järgnenud vähimaidki juhtumusi. Ent meenub veel, kuidas ühel imeilusal pealelõunal, kui olime jäänud džunglis laagrisse, mu kaaslane T. mulle usalduslikult tähendas, et päikene on alles kõrgel ja ta läheb, luusib veel pisut ringi. Hoiatasin teda küll, et üksinda ta võib sattuda pühvlite või metskoerte kätte. Jäin laagris magama ja ärkasin umbes kella 4 paiku. Küsisin kokalt, kas T. on tagasi. Kokk vastas eitavalt, kuid lisas, et parajasti

on eemalt kajanud mõned paugud. Võtsin kohe kaasa neli meest ja asusin teele kuulnud paukude suunas. Ent olime suuna võtnud valesti, — matkasime vist küll päratu aja, enne kui, umbes pool tundi enne videviku saabumist, muutsime suunda. Siis, 10—15 minutit hiljem, kuulsime valjut appihüüdmist. Leidsimegi T. — kõrge sigba-puu otsast. Selgus, et teda oli sisse piiranud parv metskoeri, ning mehele oli kohe meenunud minu soovitus niisugusel korral ronida kõrge puu otsa. Ta oli kõmmutanud neli oma piirajaist maha, kus teised kaaslased nad kohe ära söönud, kuid kogu kari jäänud teda visalt ootama puu alla. Kui T. oli roninud alla puu otsast, meenutasin temale veel kord, et džunglis peale pühvli ja metskoera polegi looma, kes inimesele ise kohe oleks ohtlik ja kipuks kallale; hoopis teine asi on muidugi siis, kui looma ise ärritada või haavata. Eriti süütu ja ükskõikne vabas looduses võib olla näit. lõvi, — kui teda mitte puutada; — paarisaja sammu kaugusel temast mõõduvale karavanile ta heidab vaid ükskõikse pilgu ja sammub rahulikult edasi oma igapäevaseis askeldusis.

Cambetta provintsis muuseumis avastasime ka ühe umbes nelja-ruutkilomeetrilise soojaveejärve sügavas mägede orus, kuhu suubub neli jõekest. Järv sõna tõsisel mõttes kubises kaladest. Niipea kui heitsime õnge

Jõe ületamisele asudes Sidamo's, sigba puu all. Tagaplaanil autor.

järve soojasse vette, oli kohe konksu otsas 6—7-kilone lutsutaoline kala. Kalda juures vees ujumas võis näha ka veerandmeetrilisi, otse ahvena välimusega kalu; ainult lõpused olid neil mitte punased, vaid rohelised. Ja kui järgmisel hommikul järve ääres järsku nägime veepinnal mingit lainetavat tõusu ja liikumist, arvasime algul, et veest on tõus-

mas jõehobu. Ent selgus, et need olid kalade parved, kes tegid oma hommikust gümnaastikat. Maitse neil rasvastel, roosaka lihaga kaladel oli tore, — tingituna nähtavasti toidurohkusest järves ja ka järvevee temperatuurist (umbes 28° C). Ühe kala võtsime kaasa ja suitsetasime ta paar päeva hiljem ühe rootslase veski-farmis. Suitsetatult oli kala liha lõpmatult maitsev. Sellest mul hiljem tärkas otse äriplane mõte, — selle kala suitsulihaga varustama hakata pealinna Addis Abebat. Kriipsu sellest kavatsusest tõmbas läbi itaallaste tulek, — aga kindlasti ka itaallased pole seda järve tänaseni veel leidnud.

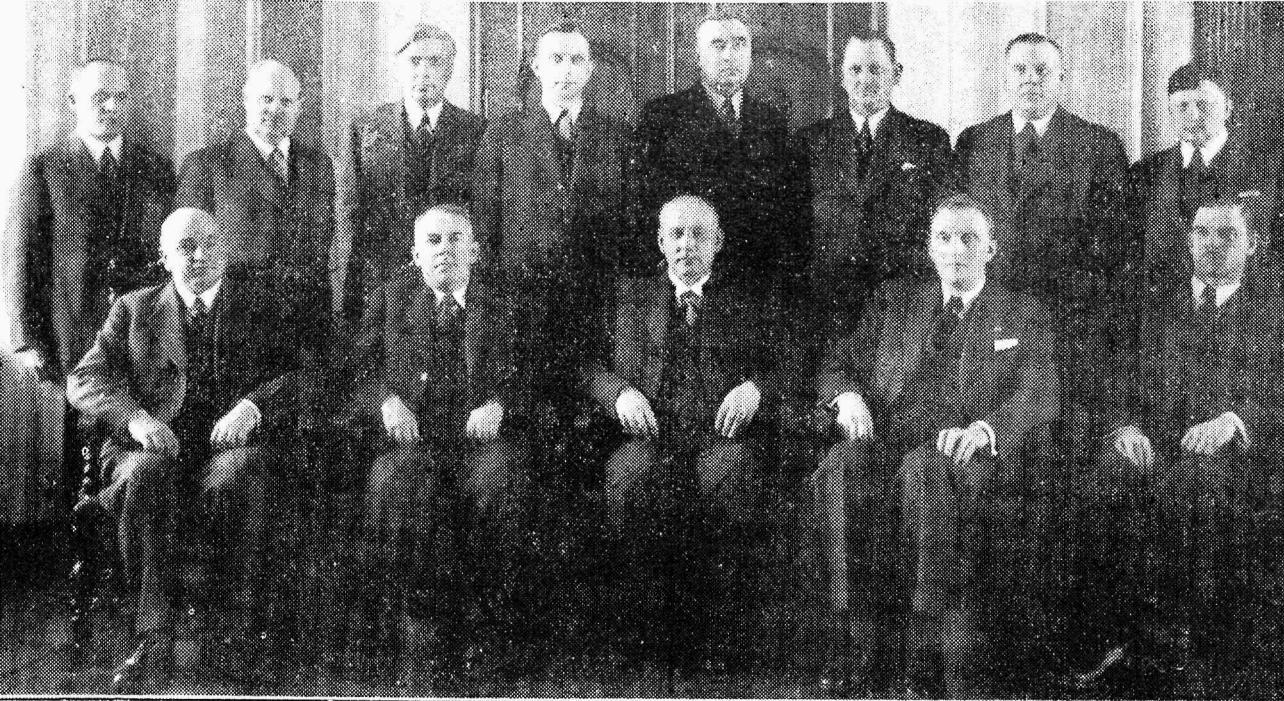
Meie tagasisõit Addis Abebasse Arussi-Sidamo piirilt veoautoga möödus ilma eriliste vahejuhtumiteta. Kolme päevaga olimegi tagasi pealinnas. Oli ennejõulune aeg, kui jõudsimme päralt sõjaärevuses linna. Kodus tagasi olles sain teada, et minu järele oli juba paar korda pärimas käinud Abessiinia keiserlik kojaminister Atto-Bacha-oured. Ja kui nägime teda järgmisel päeval ning jutustasime lühidalt oma juhtumustest, ei suutnud ta varjata oma imestust, et olime osanud ilma eriloata külastada lõunarinnet, vältides ametlikke viperusi. Selline julgus näis mehele imponeerivatki. Seletasime, et olime retke üritanud eeskätt mu kaaslaste T. kui uustulnuka pärast, keda olin lubanud viia otse sõja lähimasse tagalasse. Muidugi kinnitasime ühtlasi, et küllap oleme oma retkega märksa rikastanud ka T. kogemusi ja muljeid Abessiiniast, millistest ta viibimata saadab pikki kirjeldusi Lähti. Küllap ta seda vist tegigi.

Oma liiget ja Kauge-Ida eesti tegelast

Paul Tever'i

mälestab leinas

Välis-Eesti Ühing

Eesti vabariigi valitsus oma esimese aastapäeva puhul.

Pildil — esireas keskel peaminister K. Eenpalu, temast paremal — välisminister K. Selter ja majandusminister L. Sepp, vasakul — põllutööst. A. Tupits ja sõjamin. P. Lill; seisavad vasakult riigisekr. K. Terras, haridusmin. A. Jaakson, minister A. Oidermaa, teademin. N. Viitak, kohtumin. A. Assor, sotsiaalmin. O. Kask, sisemin. R. Veermäe ja riigikontrolör K. Soõnpää.

Kodumaa sõnumid.

Uuel aastal täitus üks aasta Eesti uue põhiseaduse maksma hakkamisest.

Uus Rahuskogu poolt vastuvõetud põhiseadus hakkas maksma 1. jaanuaril 1938. Praegu oleks varajane teha ülevaadet uue põhiseaduse rakendamisest, selleks on aeg olnud liiga lühike. Kuid semine parlamendi töö, samuti ka üldine sisepoliitiline rahunemine ning stabiliseerimine annavad õiguse öelda, et uus põhiseadus on õnnestunud niisama hästi kui põhiseaduse reformi teostamine.

12. märtsil tuletati Eesti avalikkuses meelde pööret, mis viis aastat tagasi toimus Eesti sisemises elus. Ühtlasi tehti sel puhul ülevaadet möödunud viie aasta saavutustest. Peale riigireformi märgiti esijoones suur tõusu majanduselus, mida muidugi teatava määran tuled siduda üldise soodsa konjunktuuriga maailmajanduses. Riigireform ja majanduslik ülesehitus — nende kahe teguri abil Eesti toodi välja raskest kriisist. 1933. a. pändus Eesti majanduslikul põllul oli raske, peagu lootusetu. Eesti väliskaubanduse läbikäik hinnas oli langenud rohkem kui poole võrra, võrreldes 1927.—1931. a. keskmisega. Kõige raskem oli olukord põllumajanduses. Ekspor-

dist sai Eesti põllumajandus 1933. a. umbes 2,5 korda vähem kui mõnel varem aastal. Need olid miljardilised kaotused, mis tabasid Eesti põllumajandust otseselt, kaudselt aga kogu rahvast.

Raskes olukorras oli ka tööstus. Ka siin oli ekspordist saadud summa langenud väga madalale, toodang kahanes, töötunde ja tööd tõmmati kokku. Kümned tuhanded inimesed olid tööborsidel registreeritud töötutena. Nii oli majanduslik elu ja tegevus äärmuseni kokku kuivanud ja rahva ostujõud langenud; puudusetont vahtis sisse uksest ja aknast; riigi tulud langesid kokku, nõnda et ei saadud täita ka kõige hädatarvilikumaid vajadusi.

Oli tarvis leida abinõusid majanduse elustamiseks. Põllumajandushindade hoidmise, võlgade soodustuste ja välisurgude laiendamise kõrval tuli riigil esimestel aastatel juhtida kapitale mitmetele ehitusaladele, et anda inimestele tööd ja teenistust, tuli juhtida rahva kätte raha ja elustada majanduslikku ringkäiku, samuti järk-järgult rajada uusi ettevõtteid, mis inimestele võisid anda uut tööd ja luua mitmekesemat turguleidvat toodangut. Samuti asuti oma maapõuevarade teadlikult paremale ja mitmekülgsemale kasutamisele. Üldist konjunktuuri paranemist osati õigeaegselt

hästi kasutada ja aastast-aastasse paranes Eesti majanduselu pilt põhjalikult.

Arvud kõnelevad siin kõige selgemat keelt. Põllumajanduskaupade väljavedu on tõusnud 20,6 miljonilt 54,3 milj. kroonile ja tööstuskaupade oma 18,6 miljonilt 38,3 milj. kroonile — seega rohkem kui kahekordseks. Või väljavedu on tõusnud 12,2 tuh. tonnilt 25,2 tuh. tonnile. Hoiusummad pankades on kasvanud 54,3 miljonilt 118,3 milj. kroonile, riigitulude üldsumma on tõusnud 64,7 miljonilt 103,3 milj. kroonile. Tööstuse tootmistegevuse indeks näitab tõusu 85 pealt 150 peale, töötajate arv suur- ja kesktööstuses (ilma ehitustööstusest) on suurenenud 22 tuhande võrra, suuresti on tõusnud ka töötundide arv ja töötasude summa.

Ka tööstus näitab neil aastail uut rõõmustavat tõusu, eriti tugevasti neil aladel, mis on rajatud Eesti oma varade kasutamisele. Siin on toodang ja töötajate arv, näiteks põlevkivitööstuses, väga suuresti kasvanud, tuleviku suhtes on olemas kõige paremaid väljavaateid ja käsil on veelgi uute alade arendamine. Eesti jõumajanduses on võetud käsile suuremaid kavade, nimelt kogu maa elektrifitseerimine, milleks kasutamisele tuleksid kosed, põlevkivi ja turbarabad.

Kohalike omavalitsuste alal tähistavad suurt uuendustööd vallaseadus, linnaseadus, maakonnaseadus ja lõpuks valdade reform.

Uute asutustena on ellu kutsutud rida kutsealaseid kodasid, on loodud teaduslikke, tehnilisi ja majanduslikke asutusi, ehitatud hulk suuremaid koolimaju, rahvamaju, haigemaju, sildasid ja teid. Noorsootöö jaoks on loodud kaasaaitav keskus. Kehakultuuri õigele arengule on loodud hulk uusi eeldusi ja uue seadusega on korraldatud kiriku ning usuihingute ala. Eriti tuleb alla kriipsutada selliste asutuste loomist ja arendamist, kes Eesti oma olude uurimistöö ja tehnika töstmise kaudu aitavad võtta ulatuslikumalt käsile maa- ja loodusvarade ning energiaallikate kasutamist, rajades sellele rahva uut tööd ja jõukuse kogumist. See on uus joon nende aastate piiüetes, mis selgelt silma paistab ja ka häid tulemusi on andnud. Selliste uute asutuste hulka kuuluvad Rahvuslik Jõukomitee, Loodusvarade Instituut, Ratsionaliseerimise Komitee, Tehnikaülikooli seadmine kindlamale alusele, Teaduste Akadeemia asutamine. Need on otseselt seatud meie majanduse, kultuuri ja teaduse süvendamiseks tegevustesse.

Jaamari lõpul võeti parlamendis lõplikul kujul vastu töölaagrite seadus, mille sihiks on tööpõlgureid ja logelejaid kasvatada korralikeks ühiskonna liikmeiks. Esialgu on asutatud üks töölaager Tallinna lähedal, kuhu on koondatud ainult mehi. Töölaagrisse võib saata teatud aja peale ainult kohtuliku otsuse põhjal.

Uue rahvaesinduse suuremaks tööks oli käesoleva aasta esimesel veerandil riigi 1939./40. a. eelarve läbiarutamine ja vastuvõtmine. Kogusummas eelarve on tasakaalus 105.878.187 kr. Eelarvevahendid toimused parlamendis vahel küll ägedalt, kuid üldiselt asjalikkuse piirides.

Läinud aastal parlament võttis vastu seaduse, mille põhjal moodustati Vabadussõja üleriigilise monumendi püstitamise peakomitee. Peakomitee auesimeheks on Vabariigi President ja esimeheks Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner. See komitee alustas tegevust veebruaris. Praegu on kogu maal moodustamisel komitee allosakondade võrk, mille kaudu hakatakse teostama suurt korjandust monumendi püstitamise kapitali kogumiseks. Vabadussõja mälestusmärk peab saama valmis Eesti iseseisvuse 25. aastapäevaks. Peakomitee ülesandeks on ka vabadusmonumendi asukoha kindlaksmääramine. Võib arvata, et selleks paigaks valitakse Vabadusväljak pealinna. Kui valik nii toimub, tuleb Vabadusväljak ja selle lähem ümbrus põhjalikult ümber korraldada. Võimalik, et seks otstarbeks tuleb maha lõhkuda Vabadusväljaku ääres seisev Jaani kirik.

Allveelaevastiku sihtkapitali poolt kogutud summade varal teatavasti telliti allveelaevade hävitaja, mis ehitatakse Inglismaal. Hävitaja valmib sügiseks. Allveelaevastiku sihtkapital kogus algul sularaha ja hakkas siis vanametalli korjama. 1938. a. lõpuks oli vanametalli kogutud üldse üle 3,5 milj. tonni. Hävitaja ehitamiseks puudub veel 60.000-kroonine summa, mis tahetakse kokku saada neil päevil uuesti algava vanametalli kogumisega.

Endise hooga jätkub ettevalmistustöö eeloleval suvel peetavaks Eesti Mängudeks, millest tuleb osa võtma kokku 12.000 võimlejat-rahvatantsijat ja kergejõustiklast. Eesti Mängude auptrooniks on Vabariigi President K. Päts, kes hiljuti Eesti Mängude ettevalmistustööde puhul pöördus läkitusega kogu rahva poole. Vabariigi President arvab, et Eesti Mängud aja jooksul kujunevad niisamasugusteks traditsioonilisteks rahva pidustusiks ja kokkutulekuks, nagu seda seni Eestis on olnud suured laulupeod.

Eesti-Soome vahelistes suhetes oli tähtsamaks sündmuseks Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneri osavõtt „Vironkävijäte“ pidustustest Helsingis, kus mälestati ühiseid võitlusi 20 aastat tagasi Eesti maa vabastamisel enamlastest. Seda päeva nimetati õigusega Eesti-Soome ühistunde päevaks. Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner sõitis Soome küll eraviisiliselt Eesti Vabadussõjast osavõtnud soomlaste kutsel kui Vabadussõjagaegne Eesti vägede juht. Ometi anti Eesti Sõjavägede Ülemjuhataja vastuvõtule

suurem alus ja tema viibimine Soomes saavutas üldisemat kõlapinda, mida kriipsutati erilise heameelega alla Eesti avalikkuse poolt.

*

Poliitilises elus tähtsamaks tegevuseks l. kuul oli riigikogu III istungjärgu lõpetamine, pärast üheaastast Eesti uue seadusandliku asutuse tööd. 3. mail lõpetas riigikogu oma töö ja läks suvevaheajale, et sügisel, — kui vahepeal ei sünni midagi erakorralist, mis tingiks parlamendi kokkukutsumist erakorraliseks istungiks, — uuesti kokku tulla oktoobrikuu teisel teispäeval, s. o. 10. oktoobril.

Meenutades, et riigikogu, astunud kokku 21. aprillil 1938. a., on tegutsenud veidi üle aasta, vaatleme ta töötulemusi selle aasta jooksul.

Ühe aasta ja paari nädala jooksul on olnud kolm istungjärku, kusjuures riigikogu esimene koda — riigivolikogu — on pidanud 101, teine koda — riiginõukogu — 44 koosolekut, millistel on vastu võetud 50 seadust, kinnitatud 22 dekreeti ja esitatud valitsusele (riigivolikogus) ning vastatud 61 küsimust.

Esimest istungjärku iseloomustas uue põhiseaduse ellurakendamine, mis leidis oma avalduse põhiseaduses ettenähtud kõrgemate ametkohtade täitmisel (vabariigi presidendi valimine) ja oma siseelu hädapärase korraldamises.

Seepärast siis, võttes arvesse ka istungjärgu lühidust (mitte täit kaht kuudki), võib mainitud istungjärgu kontosse kirjutada ainult kolme seaduse vastuvõtmist. Need olid järjekorras: amnestiaseadus, kaaluseadus, mille üle vaieldi väga palju, ja Eesti maakrediitseltsi pantlehtede eest tagatise andmise seadus.

Amnestia seaduse põhjal vabanes karistusekandmisest 400 poliitilist süüdlast, kuna 633 mitmesuguste, peamiselt maksusüütegude pärast kinni peetavaile kergendati karistust.

Istungjärk lõppes 17. mail 1938. a.

Teine istungjärk algas 11. oktoobril 1938. a. ja lõppes 20. detsembril. Kuigi see istungjärk oma kestvuselt ei olnud esimesest palju pikem, võib märkida ta intensiivse töö tulemustena 17 seaduse vastuvõtmist.

Nii mitmeigi seaduse suhtes on riigivolikogu ja riiginõukogu seisukohtades olnud lahkuminekuid, kuid need lahendati kokkõlastamise teel.

Üsna rohkesti esitati teisel istungjärgul vabariigi valitsusele küsimusi, mis iseenesest, nii oma mõttelt kui ka sisult, olid asjalikud, puudutades meie riiklikku elu mitmest küljest. Nende küsimustega täitis riigivolikogu teatavaid kontrolli ülesandeid.

Kolmas istungjärk algas 10. jaanuaril 1939. a. ja lõppes 3. mail s. a., olles

pikim senistest — kestes ilma ühe nädalata neli kuud.

Selle aja jooksul võeti vastu 26 seadust, nende hulgas ka riigi 1939.-40. a. eelarve, mis oli selle istungjärku tähtsaimaks toiminguks.

Mitte ainult eelarve, vaid rea teiste seaduste vastuvõtmise tõttu võiks äsjalõppe-nud istungjärku hinnata tähtsaimaks seni-olnuist.

Mainigem siin eeskätt riigivolikogu valimisseaduse muutmise seadust, vallavolikogude ja linnavolikogude valimisseadusi.

Pinev õhkkond Euroopas ei jäänud vastukajata ka Eesti seadusandluses. Sellest tingituna võeti vastu riigikaitsemaksuseadus ja tarbeainete tagavarade soetamise seadus. Esimese alusel kõrgendatakse maksusid kuni 10% võrra, kus see 10% lähed riigikaitse fondi. Teise seaduse alusel sünnib teatavas olukorras tarbeainete arvele võtmine ja nende müügi reguleerimine.

Kolmandal istungjärkul muudeti dekreedina antud tööpõlgurite töölaagri seadust, kusjuures kaotati mõnel poolt „psühholoogilise vahendina“ soovitatud viitsanuktlus eksimuste korral ning võeti selle asemele kumminui.

Samal istungjärkul vastuvõetud seadustest oli kapitaalsem ehitusseadus oma 281 paragra. ja 8 eriosaga, mis ehituspoliitika rajab uutele alustele.

Veel võiks mainida kõnesoleval istungjärkul vastuvõetud seadustest kinnisvara-de sundvõõrandamise, asundusseaduse muutmise seadust, maomandite kaitse seadust ja maatööliste elamute ehitusfondi seadust. Viimasega tahab olla astunud tunduv samm edasi maatöölistele püsiva kodu loomiseks maal ning inimeste linna valgumise tõkestamiseks.

Valitsusel, nagu selgus ühest majandus-ministri seletusest riigivolikogus, on olnud mõningaidki suureulatuslikumaid kavatsusi, eriti sotsiaalse olukorra parandamise alal, kuid viimased sündmused väljaspool Eestit on sundinud juhtima tähelepanu ja ka sammusid hoopis teisale. Seepärast on tulnud paljugi kärpida neist kavadest, mis olid eelarve esitamise ajal. Üldse võeti vastu 70 seadust.

Mitte vähe põlnud ka küsimusi, mis sel istungjärkul esitati valitsusele.

Lõppenuid istungjärku parandas neljanda istungjärgule rea seadusi. Nende hulgas on eeskätt riigijulgeoleku ja avaliku korra seadus, mis taheti panna kehtima kaitseseisukorra kaotamisel, kuid mille arutamine katkestati komisjonis; siis arstliku personali kutsetegevuse seadus, mille arutamine pandi seisma vastavas komisjonis; majandusliku kutseoskuse seadus, mis jõudis juba riigivolikogu pleenumisse, kuid sealt nõuti valitsuse poolt ta-

gasi; raviasutuste ja laboratooriumide seadus, mis pleenumis võeti vastu I lugemisel, kuid siis pandi seisma sotsiaalministri soovil.

Paistab, et riigikogul, kui ta sügisel astub uuesti kokku, on tööd vahest veel rohkem kui eelmisel sügisel istungjärgul.

*

Eesti sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner ühes abikaasaga käis 17.—20. aprillini s. a. külas Poola sõjavägede ülemjuhataja ja marsal Smigly-Rydzil Varssavis. Nii Poola kui ka teiste Euroopa riikide ajakirjanduses leidis külastähtlikku suurt tähelepanu, kuna selles nähti Eesti-Poola sõpruse uut kinnitamist. Kindral J. Laidonerile sai Varssavis osaks soe vastuvõtt, rahvahulkade tänavail korraldades temale vaimustatud ovatsioone. Eesti ülemjuhataja võeti vastu ka Poola presidendi poolt.

Peagu ühel ajal kindral Laidoneri külastähtlikuga toimus Varssavis ka eesti kunstinäituse avamine, mille avas president Moscizki.

*

29. aprillil toimus eesti kirjanike ja teadlaste auhindamine, mis presidendi ja raamatufondi auhindade jagamisena teatavasti toimub igal aastal 1. maiks. Auhindad andis kätte haridusminister kolonel A. Jaakson.

Auhindu said: presidendi I auhinna, 1500 kr., kirjanik H. Raudsepp näiden-dite eest „Lipud tormis“ ja „Mees, kelle käes on trumbid“. II auhinna, 1000 kr., A. Gailit romaani eest „Karge meri“, III auhinna, 1000 kr., K. A. Hindrey novellikogu eest „Siidamed“ ja romaani eest „Loojak“. Peale selle said rea vähemaid rahalisi auhindu kirjanikud A. Jakobson, K. Merilaid, A. Mälk, K. Ristikivi, R. Roht, R. Sirge, P. Vallak ja H. Visnapuu. Teadlastest said auhindu M. Härms, dr. A. Koort, T. Lipmaa, prof. R. Livländer, dr. H. Moora, M. Nurk, dr. P. Reim, H. Tampere, L. Kalling-Kant, H. Kurrik ja R. Põldmäe. Peale selle auhinmati mitmed paremad kunstnikud-illustraatorid ja trükkikojad.

*

Eesti Statistika Keskbüroo väljaandena trükist ilmunud väliskaubanduse kokkuvõtte 1938. a. kohta sisaldab muuseas arvusi, mis Eesti majandusoludest isegi piasjades loovad huvitava pildi. Alljärgnevas on reastatud mõned sellised näited:

Apelsine ja mandariine imporditi Eestisse 1938. a. 339 tuh. kr. väärtuses, kuna samal aastal aga veeti välja jõhvikaid 209 tuh. kr. eest, pohlamarju 72 tuh. kr. väärtuses ja sibulaid 59 tuh. kr. ulatuses, mis kokku annab 340 tuh. kr., siis selgub, et sellest jätkub täielikult apelsinide sisse-

veoks nõutava vahuuta hankimiseks. Kui samal aastal veeti Eestist välja hapukapsaid 1,9 tuh. kr. ja soolatud kurke 138,3 tuh. kr. eest, mis kokku on 150,2 tuh. kr., siis võidi ju päris rahulikult lasta tulla ka banaane 63 tuh. kr. ning viinamarju 46 tuh. kr. väärtuses. Pealegi ei tule unustada, et Eesti sigurite eksport on 77 tuh. kr., tooreste kohviubade import aga 141 tuh. kr. Ja kuigi sidruneid veetakse Eestisse 120 tuh. kr. eest, siis seevastu aga on kartuli eksport 1,2 miljonit krooni, mis ausasti katab kõik väikesed maistused lõunamaa puuvilja kontos.

Mida imporditakse Eestisse enam: kas sõiduautosid või jalgrattaid? Väärtuselt muidugi on ülekaal autodel, on tavaliseks vastuseks. Ent „Eesti väliskaubandus 1938. a.“ on ses suhtes teisel arvamisel. Ja kinnitab seda tõika numbriliselt järgmiselt: Sõiduautosid toodi Eestisse 1938. a. 656 tk (505 tk. 1937. a.) 1,77 (1,41) milj. kr. väärtuses, jalgrattaid, muidugi kahe-rattalisi — 28.088 tk. (21.058) 1,88 (1,35) milj. krooni eest. Veoautode import seevastu oli aga tunduvalt väiksem, ja nimelt: toodi sisse 27 tk. 88 tuh. kr. eest, kuid seevastu autode raamide sissevedu ühes mootori ning ratastega 1,65 milj. kr. Eelmisel, s. o. 1937. a., veeti mainitud esemeid sisse 2,17 milj. kr. eest.

Et eesti rahvas armastab soolast suupistet, seda kinnitab tõhus heeringate tarvitus, milliseid veeti sisse 1,36 milj. kr. eest ja mis moodustavad kalakaupade üldsisseveost — 1,49 milj. kr. — lõviosa. Kalu ja kalasaadusi ning vähki eksporditi 1938. a. 1,46 milj. kr. eest, sisseveo ülekaal seega vaid 30 tuh. kr.

Väljaveos kalakaubanduses moodustavad angerjad 791 tuh. kr., kohad 327 tuh. ja haugid 144 tuh. kr.

Kuulsaid Tallinna kilusid eksporditi ca 7000 kr. eest ja varemast ajast tunduvalt vähem, kuulsaid sprotte aga 21.000 kr. väärtuses. Elusaid vähke läks välismaale, ainult küll Rootsi, 9165 kr. eest.

Seente väljavedu andis 20,5 tuh. kr., missuguse summaga võiks tõsta kahekordseks sinepi sisseveod, suurendades selle 11 tuh. kr.-lt veel sama võrra.

Kosmeetika nõuab 74 tuh. kr. Et daamid ja õrnemsugu üldse võiksid oma loomulikku ilu võluga täiendada, selleks vajavad nad kosmeetilisi preparaate ja head lõhmalisi aineid, mida imporditi 1938. a. 74 tuh. kr. eest 67 tuh. kr. vastu 1937. a. Lõhnaõlilisi veeti sisse veel eraldi 17 tuh. kr. eest, kuna aga oopiimi läks vaja nelja tuhande krooni piirides.

*

Eesti põllumajandussaadustest või ja kanamunade väljavedu on osutanud tõhusat tõusu ka äsjamöödunud aprilli-

kuus. Eriti tugevat juurdekasvu näitab kanamunade väljavedu.

Piimasaaduste väljaveo kontrolljaama andmetel on aprillis eksporditud võid 19.801,5 tünni eelmise aasta sama kuu 18.191 tünni vastu. Suurenemine ulatub 8,9%-le. Aprilli väljaveost suundus Saksamaale 6.765 tünni, Põhja-Inglismaale 5992,5 tünni, Inglismaa teistesse osadesse 6941,5 tünni, Kreekasse 97 tünni, muid müüke 5,5 tünni.

Aasta algusest kuni 1. maini, seega nelja kuu jooksul, on tänava eksporditud võid 68.452,5 tünni eelmise aasta 62.655 tünni vastu, mis näitab juurdekasvu 9,3%.

Juustu väljavedu aprillis on läinud tagasi 21.046,28 kilolt 16.327 kilole, seega 22,4%. Kuid nelja kuu kokkuvõttes tänava väljavedu on suurenenud 76.601,28 kilolt 109.186 kilole, seega 42,5%.

Kondenspiima on aprillis läinud välisturgudele ainult 632,71 kilo eelmise aasta sama kuu 16.328 kilo vastu. Ka nelja kuu kokkuvõttes näitab kondenspiima väljavedu tagasiminekut 66.758,08 kilolt 35.819,55 kilole, seega 46,3%.

Piimapulbri väljavedu aprillis on 9350 kiloga jäänud püsima peagu eelmise aasta tasemele, kuid nelja kuu kokkuvõttes on väljavedu kasvanud 25.800 kilolt 30.150 kilole, seega 16,9%.

Kanamunade väljavedu on kasvanud aprillis 2.630.880 munalt eelmisel aastal 6.211.080 munale käesoleval aastal. Sellest üldkogust on läinud Inglismaale 2.160.000 muna, Saksamaale 3.647.160 muna ja Šveitsi 403.920 muna.

Aasta algusest kuni 1. maini on eksporditud tänava 10.842.480 muna eelmise aasta 3.463.920 muna vastu.

Nagu neist andmeist nähtub, on kanamunade väljavedu tänava kolmekordistunud võrreldes eelmise aastaga.

*

Riigi Ringhääling või lühendatult R. R. (nagu teda Eestis juba ollakse harjunud nimetama) on viimase viie aasta kestel, s. o. oma asutamisest saadik riikliku ettevõttena, teinud läbi rekordilisi edusamme.

Maksulisi kuulajaid oli R. R.-l 1934. a. lõpul 15.558, kuid 1938. a. lõpul juba 64.838 ja 28. II 1939. a. 71.764 — tõus seega enam kui neljakordne. Kui veel 1935. aastal iga 1000 elaniku kohta oli raadiokuulajaid 21,5, siis tõusis see arv 1938. aastaks 58,5-le. Leedus oli 1000 elaniku kohta samal ajal raadiokuulajaid 23,2, Poolas 25, kuid Soomes 77,2 ja Lätis 69,2.

Ringhäälingu kuulamise veelgi suuremat levikut takistab aparatuuride hindade visa allaminek. Eesti ratsionaliseerimiskomitee, mis loodi umbes aasta tagasi, üheks oma ülesandeks võttis ka odavama rahvara-

dioparaadi tüübi väljatöötamise, kuid küsimus seisab praeguseini lahendamata.

*

Tööolud Eestis k. a. kevadel on riigi Statistika Keskbüroo andmeil arenenud tõusu tähe all. Tõusu näitas niihästi ettevõtete kui ka töötajate arv, arvatud kaasa ka ehitustegevus. Ulatuslikemaiks tööstustegevuse laienemise aladeks olid puu- ja kehakatte- ning pudukaupade-tööstus, kuna aktiivsuse nõrgenemine toimus peamiselt mäe-, toidu- ja maitseainete- ning jookide tööstuses. Kõigis teisis tööstusharudes olid inimtöömahu muutused väikesed.

K. a. veebr. oli tööstustööliste keskmine tunniteenistus suurtööstuses meestel 42,3 ja naistel 27,1 s., ning kesktööstuses meestlõlil 35,6 ja naistlõlil 22,6 s.

Reaalteenistus (teenistuse ostujõud tunniteenistuse alusel) tõusis veebr. võrreldes 1938. a. sama ajaga suurtööstuses meestlõlil 5% ja naistel 6%.

*

20. aprillil vabariigi valitsus otsustas esitada riigivolikogule Valga-Tõrva-Abja raudtee ehitamise seaduse eelnõu. Vastavalt seaduseelnõule Valga-Tõrva-Abja kitsarööpmelise raudtee ehitamisel lubatakse kulutada raudteede talitusele kuni 3,5 miljonit krooni. Tarvilikud krediidid määratakse raudteede talituse erakorraliste kulude eelarvesse ja mitte kiiremini kui 7 aasta jooksul.

*

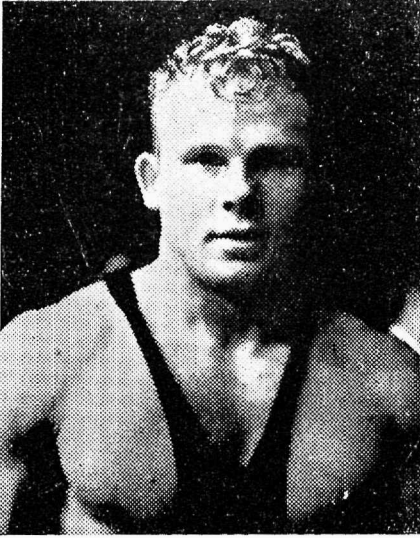
Klassiloterii järjekordne loosimine Tallinnas 3. ja 4. mail s. a. toimus 6000 võiduga, mille koguväärtus ühes preemiaga ulatus 112,046 kroonile. Peavõit oli 15.000 kr., preemia 10.000 krooni. Peavõit läks Iisaku põllumehel ja töölisele pooleks, ja preemiavõit tundmatule naiskodanikule maalt, kes võidupileti oli ostnud ühest Tallinna pangast. 7000 krooni läks Tallinna kaitseväelaste kollektiivile, 3000 kr. sattus Väike-Maarjasse jne.

*

21. aprillil Margate'is, Inglismaal, lõppenud rahvusvahelisel maleturniiril tuli võitjaks eesti suurmeister Paul Keres 7½ punktiga, jättes enese taha sellised nimed nagu Capablanca (6½ p.), Flohr (6½), Thomas (5 p.) jne.

Samal ajal Dublinis toimunud Euroopa poksieisivõistlustel lõpptulemused samuti andsid Eestile meeldivaid tulemusi. Eesti 4-mehelisel meeskonnast kaoks meest pääsesid finaali, kusjuures A. Raadik keskkaalus saavutas euroopameistri tiitli ja kuldmedali ning mäaratati Euroopa meeskonda võistleva Ameerika vastu, kuhu ta juba ka on välja sõitnud. A. Kanepi jäi teiseks ja saavutas hõbemedali.

28. aprillil lõppesid Oslos euroopameistrivõistlused maadluses, kus raske-

Euroopa-meister Johannes Kotkas.

kaalus J. Kotkas teiskordselt tuli esimesele kohale ja seega euroopameistriks. Kergekeskaalus E. Puusepp tuli teisele kohale, poolraskekaalus A. Neo kolmandale, ja keskaalus V. Roolaan neljandale kohale.

Punktide järele tuli esikohale Rootsi 13 punktiga, 2. Soome — 9 p. 3. Saksa — 7 p. 4. Eesti — 6 p. 5. Türgi — 4 p. 6. Ungari — 2 p. 7. Norra — 1 p.

*

Vabariigi valitsuse ettepanekul vabariigi president kirjutas 20. apr. s. a. alla otsusele, millega pikendatakse ajateenistuse kestuseks kõigis väelükides

18 kuud, välja arvatud lennukooli õpilased, kelle ajateenistuse kestus on 22 kuud.

*

Mai algul saabusid Eestisse viimased eselonid poola põllutöölisi, keda üldse telliti 4200. Talvel oli poolakaid Eestis 800, nii et nende üldarv Eestis oleks eeloleval suvel 5000.

*

21. aprillil sai 50 a. vanaks Pohjan Poikain Rükementti asutaja ja ülem Eesti Vabadussõjas ja omal ajal ka Ameerika eestlaste seas tuntud kolonel Hans Kalm.

Juubilar sündis 21. aprillil 1889. a. Kõo vallas Viljandimaal, kus tema vanemad olid talupidajajaks. Lõpetanud Paide kreiskooli, õppis K. Päivöla põllutöökoolis ja Mustjala ülemõllutöökoolis Soomes. — 1915. a. astus ta Vene sõjaväkke, lõpetades Kroonlinna ning Gatšina sõjakooli ja võttes osa Maailmasõjast, kus 4 korda sai haavata. Asunud 1918. a. Soome, määrati ta seal puhkenud vabadussõja erilise vabatahtlike pataljoni ülemaks. Hiljem ta asutas Pohjan Poikain Rükementti ja võttis sellega osa Eesti Vabadussõjast.

Pärast sõja lõppu asus juubilar Inglismaale, kus 1920. a. Londoni Cussack Commercial College'is sooritas arvekontrolöri eksami. Inglismaalt sõitis ta aga varsti edasi Ameerikasse, kus kauemat aega on tegutsenud arstina. — Ortopeedia-doktori kraadi omandas ta 1928. a. New Yorgis. Praegu on juubilar ärialal tegev Soomes.

Juubilari sulest on ilmunud raamatud „Kalmun Pataljona Suomen Vapaudensodassa“, „Pohjan Poikain Retki“ ja mitmesuguseid teaduslikke kirjutisi. Juubeliks Pohjan Poikat välisid H. Kalmu oma seltsi auliikmeks.

O.-Ü. „KODUKÄSITÖÖ“

HARJU 48

TALLINN

TEL. 443-78

SOOVITAB SUURES VALIKUS:

EESTI RAHVARÕIVAD, RAHVUSLIKKE EHTEID, UKSE- JA AKNAEESRIIDEID, MOÜBLIRIIDEID, SOHVAPATJU, LAUDLINU, VAIPU.

KOOTUD SPORDIESEMEID, JAKKE, MÜTSE, KINDAID, KERAAMIKA- JA NAHKTOID.

KAUP ON KÕIGILE VAATLEMISEKS ILMA OSTUSUNDUSETA.

Buenos Airese Eesti Seltsi „Estonia“ laulukoor ja tantsutrupp.
Keskkel juhataja pr. Yodard.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Ülevaade Buenos Airese Eesti Seltsi „Estonia“ aastategevusest

Kohaliku eesti seltsi „Estonia“ aastapea-koosoleku puhul, mis oli juhatause poolt määratud käesoleva aasta 15. aprillile, pole asjata heita pilku seltsi möödunud aasta tegevusele, pealegi kui juba hulk aega pole käesoleva ajakirja veergudel ilmunud teateid Buenos Airese eesti seltsi elust. See viimane asjaolu võiks tekitada arvamust, et vahest sinne organisatsioon on varjusumas, kuid seda ta ju ei ole. Põhjus peitub selles, et senine „Välis-Eesti“ innukamaid kaastöölisi, endine kodumaa sportlane ja jalgpalliveteraan, on nüüd jõudnud vaiksesse abielusadamasse ning arvatavasti selle tõttu ei leia esialgu mahti valgustada aeg-ajalt kohalike eestlaste organiseerimistööd ja tegevust.

Seetõttu julgeb käesolevate ridade kirjutaja võtta enda peale selle meeldiva ülesande.

Kohaliku eesti seltsi juhatause koosseis kujunes möödunud tegevushooajaks järgmi-

selt: esimees A. Luik, liikmed J. Pettai, pr. Kapet ja härrad Viktong ja Mel-sas.

Pea kogu aasta tegevus möödus suurte juubeli-, sünni-, ja teiste tähtpäevade pidustuste tähe all. Nii peeti seltsi orkestri ja laulukoori 10-aastase tegevuse tähistamise peod; orkestrijahi A. Vilgo 60 aasta sünnipäeva kontsertpidu, Välis-Eesti päeva ja seltsi aastapäeva peod jne. Kõigist nendest üritusest oli osavõtt suhteliselt väga elav. Pidude eeskavadele on juhatus alati palju rõhku pannud. Need on olnud sisukad ning juhitud asjatundlikult pr. Yodard'i ja härrade Vilgo ja Mäe poolt, täitnud nende peale pandud lootused iga kord isegi üle ootuste.

Võrreldes eelmise aastaga on seltsi liikmete arv kasvanud, kuid ikkagi on kurb nähe, et ligemale kolmesajalisest eestlaste perest Bs. Aireses kuulub seltsi liikmeskonda ainult 70 inimest.

Omades juba neljandat aastat kesklinnas ilusaid ja nägusaid ruume, on selts võtnud

endale raske kohustuse ja koorma suurte kulude näol, mida nõuab nende ruumide hoidmine. Ainult üüri näol peab seltsi kassa selleks iga kuu ohverdama 200 Eesti krooni, rääkimata veel kõrvalkuludest, nagu telefon, valgustus, korrashoid, inventar jne. jne. Sel põhjuseil on ka seltsi juhatuse suurimaks ja alaliseks mureks võimaluste soetamine sisetulekute hankimiseks suurte väljaminekute katteks.

Tuues suuri ohvreid ja tehes jõupingutusi nende mugavuste loomiseks, mida pakuvad meile oma tuba ja oma luba, on paratamatult lonkamas teised alad. Näiteks seltsi raamatukokku pole suudetud juba kolmandat aastat muretseda midagi uuemast eesti kirjandusest, välja arvatud Välis-Eesti Ühingu iga-aastased lahked saadused. Nende päralejõudmisel on juba ette ära määratud lugejate järjekord.

Tublisti on kaasa aidanud seltsile eestlasest asekonsul sümpaatne härra Th. Gutman, kes on armastatuid eestlasi siinses eestlaste peres. Alati abivalmis ja sõbraliku suhtumisega konsulaadi küllastajaisse, on ta võitnud suure lugupidamise niihästi seltsi kui ka kogu eestlaskonna silmis ning iga eestlase kodu ootab teda alati kui sõpra.

Seltsi tegevusse on ta suhtunud suure armastusega ja alati toetanud seltsi küll moraalselt, küll aineliselt, olgugi et ka tema majanduslikud ressursid vist hiilgavad ei tohiks olla, arvestades siinset elu ja tema seisukohta ametialaliselt.

Suvel korraldas juhatas pea igal pühapäeval väljasõite Buenos Airese ümbruskonda jõe äärde ja suurima neist nn. Tiigri saartele ühes orkestriga. Eestlased sõitsid üheskoos erivagunis, einestasid ühes pansionis ja saatsid mööda ülihuvitava päeva.

Viimaseks suuremaks ettevõtteks tuleb pidada vabariigi 21. aastapäeva pühitsemist. Kuna siin iga-aastased karnevalipidustused korraldati veebruarikuus, siis ei olnud seltsil võimalik pühitseda aastapäeva varem kui 4. märtsil s. a., missugusel päeval korraldati kohaliku saksa seltsi „Germania“ suures saalis pidu. Oli ilmunud palju eestlasi, meie naaberriikide diplomaatlike esindajaid, esmakordselt Soome saadiku minister N. Orasmaaga esotsas. Peo avas seltsi esimees A. Luik, tervitades külalisi ja diplomaatlikke esindajaid. Peokõne pidas asekonsul hr. Th. Gutman, andes lühikese, kuid asjaliku ülevaate Kodu-Eesti arengust ning sündmustest meie riigielus möödunud aasta jooksul, lastes kõne lõppedes elada meie lugupeetud riigijuhti — presidenti K. Pätsi ja rahvast. Kõne lõppenud, lauldi Eesti ja Argentiina hümn.

Tervitasid kõik meie naaberriikide esindajad, kes olid ilmunud. Meie riigi aastapäeval, s. o. 24. veebruaril, ilmus paljudes

kohalikes ajalehtedes konsul Th. Gutmani sulest ülevaateid Eesti riigi elust ja olust ning peopäeval tehti rida ülevõtteid, mis ilmusid küll ajalehis, küll ajakirjades ühes kiitvate arvustustega möödunud peost.

Eeskavaline osa, mida juhtisid pr. Yodard, hr. Vilgo ja Mägi, täitis tema peale pandud ülesanded ning, kui lõpul orkester mängis vanahärra A. Vilgo komponeeritud marsši „Põhjatul“, polnud kiitustel lõppu.

See pidu oli väärtuslik saavutus meile, eestlastele, ja seltsile siin Buenos Aireses ning juhatusele tuleb tehtud töö eest avaldada suurimat tänu.

Peopäeva tervitas ka eesti laev „Eestirand“ raadio-telegraafi teel, missugune teade võeti piduliste poolt vastu suure ovatsiooniga.

Nädal hiljem külastas seltsi „Eestiranna“ kapten R. Nelke ühes laeva meeskonnaga, tehes seltsile üllatusena ilusa rahalise annetuse.

Samuti peab tänuga mainima „Keila“ kapten Suurmanni annetust seltsile koroonamängu näol, mis on meile seda armsam, et see on Eestis valmistatud. Laeva „Koidula“ kapten hr. Männapsoo siin viibides kinkis seltsile suurema summa ning ta valiti seltsi auliikmeks.

Seega oleksid peagu loetletud kõik aasta jooksul möödunud sündmused.

Loodame, et tulevikus selts kõigist raskustest hoolimata püsib ja edeneb ning on selleks lülilik, mis ühendab meid, eestlasi, siin Kodu-Eestiga, hoides siinseid eestlasi kontaktis kodumaaga ja olles eesti rahvusliku meelsuse õhutajaks ja äratajaks.

E. P.

New Yorgi Eesti Haridusseltsi viimase aja üritusi.

K. Lamp'i kontsert ja seltsi filmietendus.

Kevadhooaja üheks esimeseks märkimisväärseks sündmuseks New Yorgi Eesti Haridusseltsi tegevuses oli 11. märtsil s. a. peetud New Englandi konservatooriumis õppiva eesti tõellisti Karl Lamp'i iseseisev kontsert. Kontserdile oli tulnud kokku üle 50-ne muusikahuvilise, kellele noore ja järjest areneva kunstniku muusikaõhtu pakkus ülimal määral naudingulise elamuse.

Nädalapäevad hiljem, 19. märtsil toimus Haridusseltsi ruumes Rootsi ja Soome asjaarmastajate poolt võetud kitsasfilmide demonstreerimine, millised filmid kujutasid Rootsi, Soome ja Eesti vaatamisväärsusi nii mustvalges kui ka loomulikes värvides. Umbes pooleteisetunniline eeskava, kui jätta märkimata mõned, asjaarmastajatele tavalised konarused, pakkus vaatlejaile Põhjamaade kaunidusest palju veetlevat. Omamoodi algupärasena tundus

Bostoni Eesti Seltsi peakoosolekust osavõtjad.

Keskel külalisena New Yorgist selleaegne peakonsul Karl Kuusik, paremalt teises reas esimene Bostoni E. S-i esimees Rein Kolka.

seegi, kui näit. Rootsi ajalooliste kohtade näitamisel saatemuusika grammofonil üürigas eesti viisi: „Ei paremat pole kuskil maal kui suisel ajal Saaremaal...“ Mis aga rohkearvulisele külalisile tundus siiski häirivana, oli asjaolu, et filmietenduse algus, mis oli välja kuulutatud kella 7-ks, tegelikult tuli toime poolteist tundi hiljem, mil alles operaator filmidega jõudis kohale.

Et kitsasfilmi demonstreerimine pakub laialdast huvi, — mida tõendas saalitäis selleks kokkutulnud rahvast, — ja kuna nende näitamine on seotud ka minimaalsete kuludega, jääb arusaamatuks, miks E. Haridusseltsis pole püütud selliseid õhtuid korraldada veelgi tihedamalt. J. S.

N. Y. E. Haridusseltsi kunsti-kirjanduse suur kevadpidu.

New Yorgi E. Haridusseltsi raamatukogu täiendamiseks uusima eesti kirjandusega seltsi kunsti-kirjanduse osakond 25. märtsil s. a. korraldas seltsi ruumes suurema kevadpeo,

mis osutus eriti õnnestunuks ürituseks, nii kunstilise küljest kui ka ainelise tasuvuse poolest.

Seltsil on kaunis suur raamatukogu, kuid vajadust tema värskendamiseks tunti siiski. Peo puhast ülejääk oli küllalt suur summa, ja nii loodavad New Yorgi eestlased varsti ka uusimaid eesti kirjandusteoseid lugeda võivat. Suur osavõtt peost omakorda näitas, et New Yorgi eestlased on jälle elavalt osa võtmas rahvuslikest koosviibimistest.

Tänuväärset vaeva peo korraldamisel olid näinud seltsi kirjandus-kunsti osakonna liikmed, mõned nendest kulutades seltsi ruumide ilustamiseks kuni paar nädalat. Tööd tehti härra Riisi eestvõttel, keda abistasid akadeemik Winter, preili Tobias, proudad H. Rätsep ja F. Waldow, herrad Madison, Sutt, Lillemägi ja Leoke.

Peokülalised võisid uudisena näha einelauaruumi seintele maalitud kaht uut maali, millest üks kujutab eesti rahvarõivais naise ja mehi pilli saatel tule ääres tantsimas, teine aga on maalitud „Kalevipoja“ ainc-

Bostoni Eesti
Seltsi
laulukoor.

Keskel koorijuht
Karl Lamp.

tel. Maalidega olid ilustatud ka peosaali seinad.

Pidu algas seltsi tuntud lavategelase ja autori, süstal läbi Ameerika sõitnud Hardy Nurmse ni avasõnaga, kes lühidas, mõjuvas kõnes märkis raamatu tähtsust üldiselt ja kodumaa raamatu tähtsust ja vajadust väliseestlastele erilisel. Seejärel uus Eesti konsul New Yorgis härra Kaiv esines tervituskõnega, milles rõhutas eestlaste rahvustunnet ja selle kiiret arengut nii kodu- kui ka välismaal viibivate eestlaste keskel. Kõneleja avaldas lootust, et temale New Yorgi eestlaskonnalt saab osaks sama lugupidamine ja usaldus, mida on osutatud tema eelkäijale, 1. apr. s. a. lahkuvale konsul K. Kuusikule. Ka andis härra Kaiv edasi Austraalia eestlaste soojad tervitused eestlastele New Yorgis, mida kviteeriti kestva aplausiga. Peo mitmekesine eeskava koosnes soolo-, duett- ja kvartettlauludest, eesti ja vene tantsudest ning kandle- ja kitarrimängust.

Täiendavaks ja mitmekesistavaks osaks peole oli seltsi lugemisruumes samal ajal korraldatud seltsi fotoklubi fotonäitus, millel kuni 70 tööga esinesid elukutseline fotograaf-portretist A. Ermates ja asjaarmastajad Ed. Boone, A. Männapsoo, R. Pachter ja E. Steiman, näidates oma töödes vaatlejatele seda oivalist ilu, mida võib tabada läbi fotoläätsta. Fotoklubi, olles vaid aasta vana, selle üritusega tegi ülimalt kiiduväärse töö.

R. R.

Lühike ülevaade Bostoni Eesti Seltsi segakoori arengust ja tegevusest.

B. E. Seltsi segakoor, asutatud 1937. a. algul tšellokunstnik Karl Lambi poolt, on näidanud selle lühikese, vaevalt paariaastase tegevusaja jooksul õige silmapaistvat arenemist ja muusikalise taseme järjekindlat tõusu, mida tuleb panna muidugi innuka koostöö ja andeka juhi K. Lambi arvele, kellel oli juba kodumaal sellel alal häid kogemusi.

Tagasi vaadates koori arengule ei saa jätta nimetamata ka neid raskusi, millega tuli paratamatult kokku puutuda koori asutajal. Juba kooriliikmete leidmine vaevalt paarikümne-perekonnalisel Bostoni eestlaskonnas tekitas tõsist peavalu. Mis siis imestada, kui esimestel proovidel oli nelja bassi vastu üks tenor, kaks sopranit ja kaks alti. Et päästa, mis päästa võis, tuli mõni bass tenorile appi panna, küsimata, kas see üldse tenorit suutis laulda või ei. Kuna proovid peeti L. Juht'i korteris, siis tekkis lisaks kõigele veel sagedasi kaebusi majaelanikkude poolt rahurikkumise pärast. Kõigest sellest hoolimata jätkati aga visalt kooskäimisi, otsiti ja kuulati läbi kõik teadaolevad eestlased ligidalt ja kaugemalt, et leida neid, kes aga vähegi võiksid kaasa laulda. Kuid seegi katse ei andnud palju tulemusi. Hädasunnil pöörduti isegi soomlaste poole, et suguvendade poolt abi leida

koori täiendamiseks, mis vennasrahva keele läheduse tõttu kõige soodsama lahendusena näis. Esialgu õnnestus suure tegemise peale paar naislauljat kaasa tõmmata, kuid sedagi vaid ajutiselt. Tuli loota ikkagi peamiselt ainult oma jõule, s. o. eestlaste peale. Aegajalt hakkas siiski kogunema koori ümber Bostoni eestlaste noori kui ka vanemaid. Väljavaated läksid juba märksa roosilisemaks. Kellest aga ikkagi puudus oli, need olid tenorid. Kõigist pingutusist hoolimata ei leidunud neid üle paari. Ei jäänud muud abinõu, kui tuli jällegi pöörduda välismaalaste poole. Ja nii laulabki praegu kooris kaasa rootsi päritoluga noor ameeriklane, kes tõsise huviga asjast osa võtab. Olles K. Lambi isiklik sõber, on noormees eestikeelse hääldamise nii hästi ära õppinud, nagu oleks ta tõesti eestlane. Seega on siis koor päästetud ka tenorite kriisist ja võib jätkata veelgi suurema hooga oma tegevust eesti laulu tutvustamiseks kaugel võõrsil.

B. E. Seltsi segakoor on esinenud oma asutamisaastast alates pea kõigi tähtsamate sündmuste puhul, nii Välis-Eesti päevadel, Eesti Vabariigi aastapäevadel ja seltsi oma pidudel. On esinenud terve rea ettekangetega suuremates Bostoni raadiojaamades, soome seltsides, Cosmopolitan Student Club'i õhtutel ja on teinud kaks külastus-esinemist New Yorgi Eesti Haridusseltsi. Veel on kooril ees mitmed esinemised leedu seltsis ja suvel Meinardis korraldataval soomlaste suurel suvipeol, millistest pidustustest tavaliselt osa võtavad tuhanded soomlased. Kuna B. E. Seltsi segakoor on seltsi „peakorteris“ — The International Institute'is 48 organisatsiooni keskel peale soome koori ainuke hea muusikalise distsipliiniga koor, siis on märgata koori järele järjest tõusvat nõudmist, nii et kõiki soovivaldusi on võimatu rahuldada.

Bostoni eestlastel on põhjust olla uhke oma väikesele koorile, kes on palju kaasa aidanud eestlaste nime tutvustamiseks siin Bostonis. Soovime ka edaspidiseks koostööd sama vaimustusega ja veelgi innukamaid püüdeid heale laulule, mis on eestlaste kaunim vaimuvara.

L. J.

Bostoni Eesti Seltsi aastapäev ja kevadtegevus.

19. aprillil s. a. korraldas Bostoni Eesti Selts oma kolmanda aastapäeva pühitsemise, milleks koostatud kavas oli ette nähtud ka pooletunniline raadiosaade kohalikus lühilainejaamas W. 1 X. A. L. kell 5 p. l. Avasõna raadios ütles seltsi esimees R. Kolka, tema järele kõneles New Yorgist seltsi aastapäevaks kohalesõitnud ja pealtselt kodumaale sõitev end. New Yorgi Eesti konsul K. Kuusik, ning muusikalise osa täitsid lau-

lus prl. Hilda Raud New Yorgist ja pr. A. Juht, L. Juht kontrabassil, ja W. Churchill klaveril. Raadiokava jäädvustati ka heliplaadile.

Õhtusest koosviibimisest „The International Institute'i“ ruumes võtsid osa peagu kõik seltsi juhtivad tegelased ja seltsi liikmed, kuigi kaugemalt tulijaid takistas äärmiselt halb ilm. Seltsi esimees kandis ette rea kirjalikke ja telegraafilisi õnnitlusi seltsile ligidalt ja kaugelt, ning lõpuks võttis jumalagajätuks sõna ka lahkuv New Yorgi Eesti konsul K. Kuusik. Elavas vestluses veedeti aega kuni keskööni ja maitsti hoolisate piduperenaiste valmistatud eestipäraseid toite.

Mõni päev pärast aastapäeva, 22. aprillil, Bostoni E. Seltsi segakoor ja solistid võtsid osa kohaliku Soome Haridusseltsi 35. juubelist, osutudes juubelikontserdi kandvamateks jõududeks. Külakostiks hõimuvelededele seltsi segakoor Karl Lambi juhatusel pakkus rea eesti laule, B. E. Seltsi sõbrad Humberto Andrade klaveril ja Norman Söderstjerna viiulil andsid soolopalu, ja peale selle esinesid veel laulus Amanda Juht ja tšellosoolodega Karl Lamp. Hulgaliselt kokkutulnud soomlased avaldasid esinejatele rohkesti kiitust.

Umber samasisulise kontserdiga esinesid eestlased pühapäeval, 30. aprillil Bostoni Leedu Seltsis. Leedulased olid juba ammu soovi avaldanud B. E. Seltsiga tihedamate sõprussidemete loomiseks.

2. mail korraldas Bostoni „The International Institute“ kõikidele rahvustele — oma liikmetele — ühise koosviibimise, millest ka Bostoni Eesti Seltsi rohkearvuliselt osa võttis. Alles pärast seda seltsi tegelased said pisutki tagasi tõmbuda suvevaheajaks. Kuid veel seisab ees osavõtt kohalike soomlaste suurest suvipeost, mis toimub juuni algul.

L. J.

Toronto Eesti Seltsi „Sõprus“ esimesi tegevusavaldusi.

Toronto Eesti Selts „Sõprus“, mille asutamist E. V. aastapäeval, 24. veebruaril toime teate meie ajakirja aprillikuu numbris, saatis oma esimehe G. Koost'i nimel Välis-Eesti Ühingule kirja, milles on toodud lähemaid andmeid vastasutatud koondise esimesist eluavaldusist ja tulevikukavatsust. Avaldades Ontario eestlaste tänu Välis-Eesti Ühingule senitehtud töö eest, hra. Koost teatab, et uus selts „Sõprus“ tahab tulevikus kõige tihedamat sidet pidada väliseestlaste keskkorraldusega kodumaal, lubades oma tegevuses jääda vahemeheks kodu- ja sealsete väliseestlaste vahel. Ühtlasi kirjas juhatakse tähelepanu, et tänini on

**Toronto Eesti
Seltsi „Sõprus“
juhatus.**

Vasakult: pr. E. Kraus — laekur, J. Putnik — abiesimees, G. J. Koost — esimees, L. Zirk — varahoidja ja pr. E. Emann — kirjaltoimetaja.

kodumaale ja kodumaa ajakirjandusse mitmel puhul ulatunud teatmeid Kanada eestlaste kohta, mis on olnud ebatäpsed ja isegi ebaõiged. Nende puuduste vältimisel tahab „Sõprus“ eriti kaastegev olla.

Samuti on uuel seltsil oma tegevuse arendamiseks kavatsus muretseda eesti kirjandust, muusikamaterjale ja rahvatantsude õppimiseks vastavaid õpikuid ühes muusikaga. Niipea kui selts saab endale kindlad ruumid, tahetakse kodumaalt seltsile tellida ka tähtsamate eesti riigi- ja kultuurtegelaste portreed ning samuti ka suurem Eesti maa kaart.

Pracgune seltsi aadress on: Toronto Estonian Club „Sõprus“, 236 Sterling road, Toronto, Ont., Canada.

Riia eestlaste seltsitegevusest.

Suhteliselt 1. a. sama ajavahemikuga näib Riia eesti seltside elu s. a. esimesel veerandil möödunud olevat pisut vaiksemalt. See aga ei tähenda, et puudusid kokkutulemised või et nendel polnud menu: näit. Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsis peeti jõulupuu Kolmekuningapäeval, mis õnnestus kõigiti hästi. Samuti ülevas meeolus viibiti koos ka Vabariigi aastapäeva puhul 25. veebruaril ning sama päeva õhtul kuulati Eesti saadiku hr. Rebase ülihuvitavat kõnet teemal: „Mida võiks tuua 1939. aasta“.

Ainus vahe eelmise aastaga seisnes vahest küll selles, et puudusid väiksemad pidud ja üritused, milliseid järjekordselt toimus varem rohkem. L. a. aprillis peetud kirjanduslik-muusikalist õhtut, mille korraldas Riia Eesti Organisatsioonide Liit, võib selliste lünkade täitmiseks meenutada hea eeskujuna minevikust. See suure osavõtuga kokku-

tulemine tõendas, mida nimelt Riia eestlaste-kond toiduna tihedamaks liitumiseks kõige rohkem vajab. Õhtu oli organiseeritud „K. E. Söödi, A. Kapi, A. Tammsaare õhtuna“.

Ent REHA liikmeskond arvuliselt üha kasvab, ja see näitab, et liitumise vajadust tuntakse otse vaistliku't. Seltsi aastapeakoosolekul, mis möödus eriti üksmeelses vaimus, aruandeis nenditi, et seltsi liikmeskond on möödunud tegevusaasta kestel 349-lt kasvanud 409-le, ja käesoleva kalendriaasta kestel on juurde tulnud veelgi 25 uut liiget. REHA raamatukogu on nüüd avatud järjekindlalt igal kesknädalal, õhtul kl. 7—8-ni lugejaile kasutamiseks. Seltsi rahaliste arvete bilanss kujunes möödunud tegevusaasta kohta küllalt tõhusa summaga „positiivseks“, ja sedagi tänu peamiselt juhatuse enda otsustarbekale asjaajamisele. REHA kauaaegse esimehe hr. Verendeli ja kogu seltsijuhatuse lakkamatust töönnust annab tunnistust ka järgmine arvustik: aasta kestel peeti 41 juhatuskoosolekut, 17 pidu, koosviibimist ja referaadiõhtut, millele lisandus veelgi hulk mitmesugust muud jooksvat tegevust.

Uus ühingute registreerimise seadus Lätis nõudis ka kõigilt Riia eesti seltsidelt ümberregistreerimist, millega ka kõik seltsid tulid hästi toime. Selle toiminguga tekkinud muudatusi oli tegelikult ainult üks, — Välis-Eesti Ühingu Riia Klubi võttis endale uueks nimeks Riia Eesti Klubi.

Viimaseist eesti seltsielu avaldusist ja üritustest Riias võib veel loetleda: 1) algkoolipidu 23. aprillil, loterii-allegri, koorietekannete ja lastenäidendiga REHA osakonnas, 2) sama osakonna kontsertpidu 28. aprillil, kus olid eeskavas koori- ja soololaulud, jne., 3) perekonnapidu REHA-s 7. mail, ja 4) Naisseltsi kevadpidu 6. mail. **K—si.**

Mitmesugust.

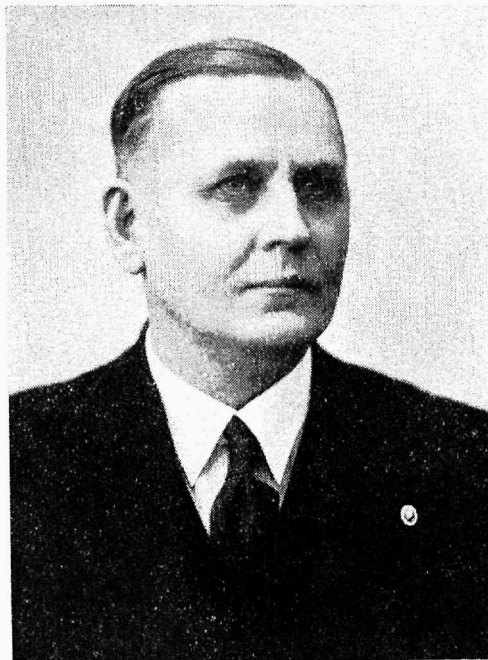
VÄLIS-EESTI ÜHINGU ESIMEES JAKOB KRISTELSTEIN 50-AASTANE.

16. mail s. a., vaikselt, kuid jõuliselt edasirühkiva teoinimesena jõudis oma eluteel 50. a. künnisele Välis-Eesti Ühingu esimees Jakob Kristelstein. Seda sündmust märkisid isiklike meeldetuletustega ja parimate tulevikusoovidega tema rohkearvulised sõbrad ja tuttavad ligidal ja kaugel, — ka kaugeimatest maailmanurkadest. Need õnnitlused olid tõsised, silmakirjata käepigistused vaikselt suurele töömehele omasugustelt. Sest kuigi Jakob Kristelsteini sõbrad ja tutvusring, tingitult tema elutegevuse ja harrastuste laadist, on värvatud küll väga mitmekesistest sfääridest, — paikadest, ümbrustest ja kihtidest, temale oma sümpaatiat on saanud kinkida eeskätt need, kes ka ise on iseseisvalt mõtlejad teoinimesed.

Neist valdav osa kuulub suurde Välis-Eesti perre, ja nad mäletavad, et Jakob Kristelstein oli üks esimesi, kes suutis tegelikkuses veerema panna Välis-Eesti säilitamise ja ühendamise kõrge aate, ning et see aade nüüd endast konkreetsuses kujutab juba püsivalt kasvavat lavini, — liikumisena, mille eesotsas ja tuumana püsib tema keskne rakk — Välis-Eesti Ühingu, ja Ühingu eesotsas omakorda juubilar ise.

Palju kainet, innukat rühmitsemist, suurt organisatorlikku tugevust tundub leiduvat juubilarite senises elukäigus nende lühidate ehulooliste teatmete valgustusel, mis temast on paigutatud äsja oma esimeses trükis ilmunud väliseestlaste biograafilise leksikoni veergudele. Loeme eelkõige, et ta on sündinud Kadriinas, Virumaal, lõpetanud algkooli, siis Treffneri gümnaasiumi ja siis ülikooli õigusteaduskonna Tartus, siis käinud õigusteadl. riigieksameid sooritamast Moskvast, — ning seejärel värskest iseseisvuma kodumaa elu ehitajana tema töö nähtavasti alles algabki.

Algul, 1916.—17. a. vandeadv. abina Tartus, siis Tartu rahvamüütsa ülema abi ja omakaitse esimesi asutajaid 1917. a., siis Tartu linnasekretär 1917.—19. a., seejärel Ajutise Valitsuse Lõuna-Eesti voliniku üks lähemaid kaastöölisi ja lõunarinde varustajaid Vabadussõjas, ning, kui sõda lõppes, notariks Tartus kuni 1922. a., ja hiljem, kuni tänaseni, Tallinnas. Ent samas järgneb loetelu, mis juubilaril iseloomustab veelgi täpsemalt: ta on Notarite Ühingu juhatusliige ja Tallinna Kolleegiumi vanem; varem Tartu ja nüüd Tallinna Õigusteadlaste Seltsi sekretär; Välis-Eesti

Jakob Kristelstein,
Välis-Eesti Ühingu esimees.

keskorganisatsiooni, Välis-Eesti Ühingu asutamise mõtte algatajaid ja ühingu asutajaid; Ühingu esimees alates 1929. a., II ja III ülemaailmse Välis-Eesti kongressi juhatajaid, Tallinna Rotary Klubi peasekretär 1931. aastast, Seltskondliku maja juhatusliige, Centum-Klubi vanematekogu liige, Toomkoguduse nõukoguliige, ning oli ka Rahvuskogu liige ja I abiesimees.

Aga ega need pikas reas loetletud auametid juubilarile polegi ainult auameteiks, — igauks neist on saavutatud vaid visalt järgnenud tunnustusena J. Kristelsteini väsimatuile pingutustele sellistel aladel isetegevuse arendamises. Nimelt viimases, — juba üksnes oma alaliselt heatahtliku, naeratleva olekuga ja vaikse, näiliselt hoopiski mitte ruttava tegumooega paraja ja pidevalt püsiva hoo andmises ühiskondlikele kandvaile üritusile näibki peituvat J. Kristelsteini edu ja eeskuju saladuse võti. Nagu on võinud märgata iga juubilariga eales kokkupuutunud välis- kui ka kodueestlane, — temal näib jätkuvat aega igale ja kõigele, — ja nimelt seda kunsti, — mitte jääda jalgu igapäevselt meile kaela kuhjuvate toimingute kribu-

Sydney Eesti uus aukonsul Arvid Mielen oma abikaasaga.

krabule, küll keegi meist tavaliselt ei oskagi.

Välis-Eesti tunneb Jakob Kristelsteini vahetumalt rahuliku ja tasakaaluka, kainelt vaid kainetele olukordadele ehitaja mehena ja teab, et näikaua, kui tema püsib meie ühissidemete säilitamise ja tugevdamise eesotsas, ei ole karta, et Välis-Eesti liikumine võiks tarduda või hälbida oma õilsatelt radadelt ja suundadest. Selles veendumuses soovime juubilarile tema täiesse meheikka jõudmise puhul veelgi kogenumat meelekindlust, päikeselist rahu ja õnne tulevikuks. A. T.

UUS EESTI AUKONSUL SYDNEYS.

Eesti uus auasekonsul Sydney's Arvid-August-Georg Mielen on sünd. 12. aug. 1897. a. Tallinnas, rahvuselt eestlane, 1937. a. saadik Briti kodanik. Eesti Vabariigi loomispäevil olnud Eesti sõjaväelaste kongressi liige ja Eesti sõjaväelaste ülemkomitee liige. Eestis töötanud „Estonia“ teatri kontsertmeistrina, hiljem tegutsenud ka ärialal. 1927. a. asunud Austraaliasse, töötanud algul orkestrandina Syd-

ney's, hiljem Goulburnis muusikaõpetajana, 1930. a. omandanud muusikastuudio, mida pidas kuni 1939. a. Sydney'sse asumiseni. Peale selle omab kinnisvara Goulburnis ja maal farmi.

1937. a. abiellunud eestlanna Elisabeth Einsaarega, kes on Sydney's lõpetanud ülikooli.

Auasekonsuliks nimetatud välisministri käsuga 25. märtsist 1939. a.

TÄIENDUSEKS ARTIKLILE „SOOME MEREMISJON“.

„Välis-Eestis“ nr. 4 avaldatud artikli täienduseks ja õienduseks teatan, et Soome meremisjoni tegevust eestlaste keskel on siiski tunnustavalt silmas peetud. Soome meremisjoni Londoni jaama 50. aastapäeval a. 1932 on Eestile osutatud teened loetletud tookordse Eesti Vabariigi saadiku dr. O. Kallas'e kõnes. Vaevalt leidis kohasemat riiklike tunnustusõnade edasivüijat kui seda on m. s. praegune Välis-Eesti Ühingu juhatusliige dr. O. Kallas, kelle muude rohkete teenete hulka kuulub seegi, et Eestil alates 1893. aastast on olnud side Soome meremisjoniga. Härra O. Kallase lahkelt vastutulekul on minul võimalus anda „Välis-Eesti“ lähemas numbris ülevaadet möödunud sajandi lõpu ja käesoleva sajandi alguse Eesti koostööst Soome meremisjoni juhtivate tegelastega.

Tallinnas, mais 1939.

H. HALJASPÖLD.

PEREKONDLIKKE SÜNDMUSI VÄLISEESTLASTE SEAS.

15. aprillil k. a. pühitses Eesti vanimaid väljarändajaid Uus-Meremaa farmer Martin Anso oma 70 aasta sünnipäeva. Juubilar sündis Abja vallas Pärnumaal Losu talu omaniku Peeter Anso pojana. Oppis Suure-Jaani kihelkonnakoolis ja Pärnus ning siirdus juba 16-aastaselt merele. Pääsnud Brasiiliasse, omandas ta seal tüki maad, asutas farmi, müüs selle aga jälle ning siirdus Austraaliasse, kus Melbourne'is jatkas kooliskäimist; teeninud siis raudteesildade ehitamisel raha, siirdus Uus-Meremaale, kus asutas farmi, mida peab praegugi. Tema praegune farm, m. „Martindale“ asetseb Otorohanga lähedal, põhjapoolsel Uus-Meremaa saarel.

Martin Anso on abielus inglannaga ja tal on juba lapselapsi. Tema lapsed ei oska küll sõnagi eesti keelt, kuid nad olevat uhked oma eesti rahvusele ja peavad ühendust oma sugulastega Eestis.

SAABUNUD JA LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Rootsi-Ameerika liiniga sõitsid 17. aprillil P.-Ameerika ühendriikidesse pr. Herta Väljaots, prl. Virma Pruun, prl. Valentine Mäearu, Hendrik Raisk ja prl. Alvine Jaakson. Viimane, kes on Eesti saatkonna ametnik Riias, sõitis külastama oma venda, kes teenib New Yorgi Eesti peakonsulaadis. 19. mail siirdusid New Yorki pr. Lydia Gerhardt, pr. Anna Tuuling ja hr. Alfred Prass.

Sama liinilaevaga saabusid 27. aprillil P.-Ameerikast kodumaale pr. Julia Barbolesku ning 13. aprillil Johannes Kalt ja pr. Julia Mahlman.

Cunard White Star liinilaevaga sõitis 22. aprillil New Yorki Harry Änilinne.

A.-s. Eesti Reisibüroo kaudu siirdusid aprillikuu jooksul Austraaliasse Jakob Wenzel, Theodor Kreutzberg, pr. Lydia Viidikas oma tütreaga, prl. Helene Kukk, Eduard ja Linda Liira oma poja ja tütreaga ja pr. Lilleoja kahe pojaga, kuna Argentiinasse sõitis pr. Rosa Blum.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i laevaga sõitis P.-Ameerikasse majandusministee-riumi kaubandusosakonna vanem kaubandusinspektor dr. A. Vendt, kes komandeeriti Ameerikasse tutvuma New Yorgi ja San Francisco maailmanäitustega. Sama laevaga sõitsid P.-Ameerikasse pr. E. Judas, pr. E. Saar ning 6 artisti, kes esinevad San Francisco näitusel.

Mukdenist saabus 17. aprillil kodumaad külastama Ühingu liige ins. Aleksander Jena.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TEATEID.

Välis-Eesti Ühingu korraline peakoosolek peeti 18. aprillil. Peakoosoleku päevakorras oli ette nähtud möödunud aasta rahaline- ja tegevuse-aruanne, käesoleva aasta eelarve ja tegevuskava kinnitamine, valimised ja läbirääkimised.

Peakoosoleku juhatajaks valiti Aleksander Veiler ning protokollijaks Joh. Arro. Tegevuse- ja rahalised aruanded kinnitati ühel häälel. Ühingu m. a. tuluja kuluaruanne oli tasakaalus kr. 7617.44, varanduse seis — kr. 5205.37 ja k. a. eelarve on koostatud kr. 16970.— suuruses.

Möödunud aasta tegevuse kohta võttis sõna Ühingu esimees J. Kristelstein, kes väitis, et Ühing on oma 10-dal tegevusaastal eriti aktiivselt tegutsenud. Ühing on möödunud aastal muude ürituste kõrval aidanud väliseestlaste majanduslikke asju korraldada ja abistanud väliseestlasi kodumaale tulekul. Tähtsamaks sammuks oli Ühingul Brasiilia ja Kauge-Ida eestlaste

kodumaale toomine. Ka käesoleval aastal kavatakse kodumaale tagasi tuua üle 100 Brasiilia eestlaste.

Esimees J. Kristelstein oma ettekandes mainis ka Lätis asuvate eestlaste seisukorda ja märkis, et rahvuslikust seisukohast lähtudes on Läti eestlaste seisukord õige raske, kuna teisel pool piiri teostatakse sihikindlat eestlaste ümberrahvastamist. Ühingu juhatus on esitanud Läti eestlaste huvide kaitseks märgukirju, milles meie vastavate asutuste tähelepanu on juhitud ettetulnud puudustele.

Tähtsamaks ettevõtteks on „Välis-Eesti maja“ ehitamise algatus, milleks tahetakse tõmmata kaasa ka väliseestlaste kapitale. Ühingu juures tegutsev vastav komitee on juba töötanud välja kava selleks asutatava aktsiaseltsi jaoks, mis saadeti tutvumiseks P.-Ameerika eestlastele.

Vanuse järjekorras juhatusel välja- langenud liikmed E. Jürgens, Aug. Kimberg, J. Mölder ja K. Mauritz valiti juhatusse tagasi, kuhu kuuluvad veel J. Kristelstein, Ed. Riisna, V. Kargaja, dr. O. Kallas ja J. Jaakson.

Korraldavas toimkonda valiti: J. Preast, A. Aulik, J. Salvela, pr. Anni Treier, J. Kaisla, O. Viirsoo, E. Veberman, J. Tandre, H. Haljaspõld ja A. Raevald. Samuti valiti revideeriv toimkond järgmises koosseisus tagasi: J. Lorens, H. Thalberg, J. Vink, J. Rumberg ja R. Ise.

Koosoleku lõpul puudutati küsimust, kuidas tasuda aavõlga Soome meremisjonile ja selle tegelastele, kes välismaal eesti meremeestele ja ka teistele eestlastele on lahkelt vastu tulnud ja neid kohelnud peagu võrdselt Soome meremeestega.

*

Ühingu juhatus jaotas ametid järgmiselt: esimees J. Kristelstein, abiesimehed Ed. Riisna ja V. Kargaja, kirjatoimetaja Aug. Kimberg, laekur E. Jürgens ning ametita liikmed J. Mölder, K. Mauritz, dr. O. Kallas ja J. Jaakson.

Välis-Eesti Ühingu liikmeteks on võetud vastu:

Altin, Irene, äriomanik, Brooklyn, N. Y., U.S.A.

Groos, Peeter, äriomanik, Auckland, Uus-Meremaa.

Kask, Verner, kirjastuse ja triikikoja omanik, Tartu.

Kottik, Raisa, ametnik, Tartu.

Moro, Karl, farmer, Peace River, Kanada.

Polde, Anna, New York.

Sabrak, Johannes, juuksur, Bellerose, L. I., U.S.A.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU VALGA OSAKONNA JUHATUS

jagas ametid omavahel järgmiselt: Valga maavanem Värđi Velner — esimees, koolijuhataja A. Raudsepp — abiesimees, maksuameti juhataja M. Ester — laekur, koolide inspektor Aug. Kõiv — abilaekur, Eduard Tiro — kirjatoimetaja, Joh. Kasak — kirjatoimetaja abi ja konsul A. Stafenau — ametita liige.

ÜHINGU VALGA OSAKONNA SEKRETÄR LAHKUS VALGAST.

Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna asutajaid ning koguaegne sekretär Eduard Tiro lahkus mai algul Valgast, et asuda uuele ametikohale — Haapsalu abimaksuinspektoriks.

Eduard Tiro on suured teened Läti eestlaste organiseerimise alal. Juba 1916. a-st oli ta Aluksne Eesti Haridusseltsi liikmeks ning valiti 1937. a. seltsi auliikmeks. Samuti oli ta 1931.—1937. a. Välis-Eesti Ühingu korraldava toimkonna liikmeks, hiljem, asudes Valka, oli ta Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna mõtte algataja, osakonna asutajaid ja juhatusliige. Võttis osa ülemaailmsetest Välis-Eesti kongressidest delegaadina, esines kõnedega eesti asundustes Lätis ja avaldas kirjutisi ajalehtedes ja väliseestlaste kuukirjas „Välis-Eesti“ Läti eestlaste üle.

Tundes hästi piiritaguste eestlaste olukorda, suutis Ed. Tiro oma usjatundliku informatsiooniga ning otsustega palju kaasa aidata Läti eestlaste küsimuste lahendamisele.

PIIRIMAADE ÜHINGU UUEKS SEKRETÄRIKS ÕP. V. VIKS.

Piirimaade kauaaegne sekretär Samuel Sommer lahkus teenistusest ning tema asemele nimetati end. Rõuge kirikuõpetaja Valter Viks. Uus Piirimaade sekretär astus kohe ühendusse Välis-Eesti Ühingu ja ning selle Valga osakonnaga, soovides tulevikus arendada tihedat omavahelist koostööd.

PAUL TEVER †.

Paljudele tuli 4. mail k. a. ootamatult kurb sõnum Välis-Eesti ja endise Kaug-Ida tegelase Paul Teveri surmast.

Paul Tever oli laialt tuntud eriti meie laevanduse ja endise Kaug-Ida eestlaste ringkondades.

Sünd. 28. II 1870 Kanepi kihelkonnas, õppis ta Piigaste valla- ja Kanepi kihelkonnakoolis ning täiendas end hiljem iseõppimise teel. Töötas noores eas isatalus, pärast õppis põllumajandust ja oli mõisavalitseja Eestis ja Venemaal.

1898. a. siirdus P. Tever Vladivostokki majade- ja farmivalitsejaks, kus kuni

1925. a. tegutses ärimehena ja töösturina. Enamlaste võimuletulekul oli sunnitud üle andma oma kinnisvarad ja vabrikud ning siirdus kodumaale, kus tegutses laevanduse alal, olles juhtivaks osanikuks a.-s-is „Merilaid ja Ko“.

Kadunud oli suuri teeneid Vladivostoki eestlaste organiseerimisel, mil alal ta, Vladivostoki Eesti Seltsi esimehena, innukalt tegev oli.

Kodumaale tulnud, lõi ta ka siin aktiivselt kaasa väliseestilisele liikumisele, olles Välis-Eesti Ühingu liikmeks 1933. aastast ning Ühingu Tartu Osakonna ellukutsujaid.

Agarat Välis-Eesti liikumise eestvõitlejat mälestab Välis-Eesti Ühing ning ta rohkearvuline sõprade pere välis- ja kodumaal.

O.-Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUSE“ VÄLJAANDELON ILMUNUD:

Riigikohtu Tsiviilosakonna otsuseid 1938. a. — Redigeerinud ja süstematiseerinud Riigikohtu Tsiviilosakonna juhataja T. Grünthal. 322 lk. Hind broš. kr. 5.—, kalingurköites kr. 6.20.

Selma Lagerlöf: Gösta Berlingi saaga. Rootsi keelest tõlkinud M. Pedajas. Kaas E. Kollimilt. 562 lk. Hind broš. kr. 5.75, köites paremal paberil kr. 7.—.

Friedebert Tuglas: Kogutud novellid ja väikepalad I. 308 lk. Hind kr. 3.75, köites paremal paberil — kr. 5.—.

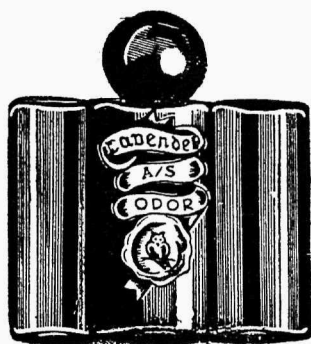
Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Ed. Riisna; talitusjuht B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismaal \$ 1.— (Ekr. 3.75 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 16. mail 1939. a.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas, 1939. a.

A/S.
ODOR
moodsad

kölniveed ja lõhnaõlid

Casanova
Crêpe de chine
Lavendel
Dans la Nuit
Hollywood jne.

**Aeg
kohustab!**

**Üle öö muutus Euroopa
kaart ja miljonite saatus.**

Iga päev toob põnevaid ja suuri uudiseid, mis teeb ajalehelugemise vajalikuks igale teadlikule kodanikule.

Kiirelt ja tõetrult valgustab suurajaleht «UUS EESTI» kõiki välismaa ja kodumaa sündmusi.

Tellides maksab «UUS EESTI» esimesel veerandaastal kr. 5.—, edasi iga kuu kr. 1.50. Välismaale kr. 5.— kuus.

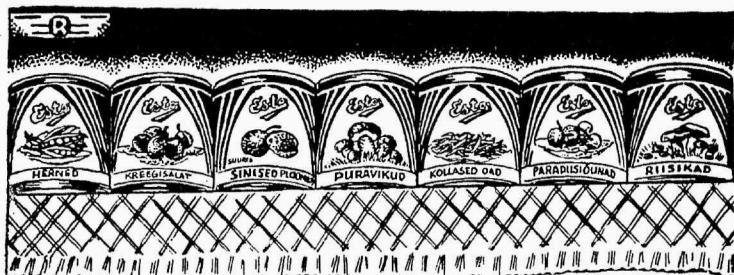
«UUS EESTI»
toimetus ja peakontor
Tallinn, Pikk tn. 40.

AS TEKLA RIIDEKAUPLUSED

TALLINN, S. KARJA 15.
PÄRNU MNT. 6. ESTONIA PST II.

HAAPSALU, KURESAARE,
MUSTVEE, NARVA, PETSERI, PÄRNU,
RAKVERE, VALGA, VIJANDI, VÕRU

Käepärased ja maitsvad

on

konservid

Moskva seljanka ● Lambaraguu ● Mulgi-
kapsad sealihaga j. t.

Müügil «LIHATSENTRAALIDIES»

ja kõigis paremates toiduainete- ja delika-
tesskauplustes.

ÜHING «EESTI LIHAEKSPORT»